

USPOREDBA DOSTIGNUTE RAZINE ŽIVOTNOG STANDARDA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODABRANIM ZEMLJAMA

Sadilek, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in
Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:976433>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in
Pozega Graduate Thesis Repository](#)

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

JOSIPA SADILEK, 7715

USPOREDBA DOSTIGNUTE RAZINE ŽIVOTNOG STANDARDA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ODABRANIM ZEMLJAMA

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2020.

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
DRUŠTVENI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVA

**USPOREDBA DOSTIGNUTE RAZINE ŽIVOTNOG
STANDARDA U REPUBLICI HRVATSKOJ I
ODABRANIM ZEMLJAMA**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA MAKROEKONOMIJA

MENTOR: dr. sc. Mirjana Jeleč Raguž, prof. v. š.

STUDENT: Josipa Sadilek

Matični broj studenta: 7715

Požega, 2020.

SAŽETAK

Tema ovog rada je Usporedba dostignute razine životnog standarda u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama. Cilj rada je istražiti dostignutu razinu životnog standarda u Republici Hrvatskoj te ju usporediti s odabranim zemljama Europske Unije i trećim zemljama. Analiza je izvršena uz pomoć pokazatelja životnog standarda koji su objašnjeni u teorijskom dijelu. U praktičnom dijelu su istražene vrijednosti predmetnih pokazatelja te je izvršena vremenska usporedba kao i usporedba s drugim, odabranim zemljama. Rezultati istraživanja pokazuju da je stanje u Hrvatskoj sve bolje, ali kad uspoređujemo Hrvatsku s drugim odabranim zemljama rezultati nisu tako pozitivni. Prema odabranim indeksima Republika Hrvatska se nalazi na 46. mjestu prema indeksu ljudskog razvoja, što je dosta dobro jer se uspoređuje s ukupno 189 država, no kada se gleda indeks konkurentnosti Hrvatska je opet pri dnu, nalazi se na 60. mjestu od svega 63 države.

Ključne riječi: Životni standard, pokazatelji dostignute razine životnog standarda, Republika Hrvatska, Europska Unija, treće zemlje

ABSTRACT

The topic of this paper is a comparison of the achieved standard of living in the Republic of Croatia and selected countries. The aim of this paper is to investigate the achieved standard of living in the Republic of Croatia and compare it with selected countries of the European Union and third countries. The analysis was performed with the help of living standard indicators which are explained in the theoretical part. In the practical part, the values of the subject indicators were investigated and a time comparison was made, as well as a comparison with other, selected countries. The results of the research show that the situation in Croatia is getting better, but when we compare Croatia with other selected countries, the results are not so positive. According to the selected indices, the Republic of Croatia is on the 46th place according to the human development index, which is quite good because it is compared with a total of 189 countries, but when looking at the competitiveness index Croatia is again at the bottom, it is on the 60th place out of 63 countries.

Keywords: Living standard, indicators of the achieved standard of living, Republic of Croatia, European Union, third countries

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. pokazatelji životnog standarda	2
2.1. Bruto nacionalni dohodak (BND).....	2
2.2. Bruto domaći proizvod (BDP).....	3
2.2.1. Osnovni pojmovi za praćenje BDP-a	4
2.3. Bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika	5
2.4. Bruto i neto plaća.....	5
2.5. Nezaposlenost.....	6
2.5.1. Metode prikupljanja podataka i obuhvat	7
2.6. Konkurentnost	8
2.6.1. Globalni indeks konkurentnosti	8
2.6.2. Regionalni indeks konkurentnosti	8
2.7. Indeks ljudskog razvoja	9
2.8. Indeks sreće	10
3. ANALIZA ŽIVOTNOG STANDARDA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	11
3.1. Analiza bruto i neto plaće u RH	11
3.2. Analiza stope zaposlenost i nezaposlenosti	12
3.3. Analiza BDP-a po stanovniku na razini županija RH	14
3.4. Analiza BDP-a <i>per capita</i> u RH.....	15
3.5. Konkurentnost Hrvatske (rang)	16
3.6. Indeks ljudskog razvoja (HDI)	19
3.7. Indeks sreće	21
4. USPOREDBA DOSTIGNUTE RAZINE RAZVIJENOSTI ŽIVOTNOG STANDARDA REPUBLICKE HRVATSKE S ODABRANIM ZEMLJAMA	22
4.1. Usporedba RH s EU i odabranim zemljama.....	22

4.2. Usporedba RH s trećim zemljama	31
5. ZAKLJUČAK	39
LITERATURA.....	41
POPIS TABLICA I GRAFIKONA.....	42

1. UVOD

Odabrana tema za završni rad je Usporedba dostignute razine životnog standarda u Republici Hrvatskoj i odabranim zemljama. Cilj rada je upoznati se s pokazateljima koji se učestalo koriste u usporedbi razvijenosti na nacionalnoj, internacionalnoj i intranacionalnoj razini. Putem pokazatelja vidjeti smjer kretanja životnog standarda u Hrvatskoj u određenom vremenskom periodu, usporediti te podatke s drugim odabranim državama članica Europske Unije, kao i s drugim odabranim trećim zemljama. Ovaj rad sastoji se od tri dijela.

Prvi, teorijski dio rada govorio općenito o tome što je životni standard, koji su najčešći pokazatelji, te definiranje određenih pokazatelja koje će se analizirati u nastavku rada.

Drugi dio se temelji na analizi životnog standarda u Republici Hrvatskoj. Prikazani su grafovi analize mjesečne bruto i neto plaće, analiza stope zaposlenosti i nezaposlenosti, analiza BDP-a po stanovniku na razini županija RH, analiza BDP-a *per capita*, rang konkurentnosti, rang regionalne konkurentnosti na razini županija, indeks ljudskog razvoja i indeks sreće.

Treći dio je podijeljen na dva poglavlja. Prvo poglavlje se odnosi na usporedbu RH s odabranim zemljama Europske Unije, tj. na Njemačku, Češku, Bugarsku, RH i EU kao cjelinu. Točnije, analizirani su podaci o anketnoj stopi nezaposlenosti i zaposlenosti, analiza realnog BDP-a po stanovniku, analiza prosječne mjesečne bruto plaće, rang konkurentnosti, indeks sreće, indeks obrazovanosti i indeks ljudskog razvoja. Drugo poglavlje se odnosi na usporedbu životnog standarda RH i trećih zemljama, tj. usporedba sa Sjedinjenim Američkim Državama, Narodnom Republikom Kinom, Bosnom i Hercegovinom, te sa Saveznom Republikom Brazil. Analiziran je BDP *per capita* po paritetu kupovne moći, anketna stopa nezaposlenosti, rang konkurentnosti, indeks obrazovanja, ljudskog razvoja i indeks sreće. Anketna stopa zaposlenosti se odnosi na analizu RH sa SAD-om i Brazilom.

2. POKAZATELJI ŽIVOTNOG STANDARDA

Pojam životnog standarda pojavio su krajem 17. stoljeća u ekonomskoj literaturi, a predmeti istraživanja bili su najčešće prihodi i rashodi kućanstava, odnosno komponenta osobna potrošnja. Početkom 18. stoljeća država je bila primorana da svoju pozornost proširi od minimalnih uvjeta radne snage na sve širi spektar zahtjeva i potreba radništva. Niska razina gospodarske razvijenosti uglavnom utječe na poteškoće u zadovoljavanju potreba stanovništva. Velik doprinos u praćenju zadovoljstva stanovništva dale su specijalizirane organizacije UN-a. Sve veća pozornost se posvećuje ispitivanju negativnih posljedica koje nosi tehničko – tehnološki razvoj. Životni standard predstavlja životni nivo kojem ne samo da težimo, već za čije ostvarenje imamo i realne izgleda. Životni standard možemo definirati kao stupanj zadovoljenosti materijalnih i kulturnih potreba stanovništva, određen visinom dohotka i njegovom distribucijom, iako ne postoji jedinstvena, odnosno opće prihvaćena definicija životnog standarda (Družić et. al. 2003: 266).

Standard se u znanstvenoj ekonomiji mjeri s pokazateljima. Ovisno o metodi uzimaju se u obzir razni gospodarstveni i socijalni pokazatelji.

Na društvenoj razini često se koriste:

- a) bruto nacionalni dohodak,
- b) dohodak po glavi stanovnika i druge slične oznake.

U ekonomiji se kao pokazatelji životnog standarda koriste razni indeksi, poput, indeksa obrazovanosti, indeksa konkurentnosti, indeksa ljudskog razvoja, indeksa sreće itd.

2.1. Bruto nacionalni dohodak (BND)

Bruto nacionalni dohodak izračunava ukupni prihod koji su ostvarili ljudi i poduzeća države, uključujući prihod od ulaganja, bez obzira na to gdje je ostvaren. Obuhvaća i novac primljen iz inozemstva, poput stranih ulaganja i potpora gospodarskom razvoju. Bruto nacionalni dohodak je alternativa bruto domaćem proizvodu kao sredstvo za mjerenje i praćenje bogatstva nacije i smatra se točnijim pokazateljem za neke nacije.

Organizacije poput Svjetske banke više preferiraju BND od BDP-a. Također ga Europska unija koristi za izračunavanje doprinosa nacija članica. Za mnoge države mala je razlika između BDP-a i BND-a, jer razlika između primanja zemlje u odnosu na isplate u ostatku svijeta obično nije značajna. Međutim, za neke zemlje razlika je značajna: BND može biti puno veći od BDP-a ako neka zemlja primi veliku količinu inozemne pomoći.

2.2. Bruto domaći proizvod (BDP)

Bruto domaći proizvod – GDP (*engl. Gross domestic product*) je najčešće rabljena, a ujedno i najpoznatija mjera agregatnog outputa pojedinih gospodarstava.

Do 1992. u većini statističkih podataka za pojedine zemlje osnovni podatak bio je bruto nacionalni proizvod – GNP (*engl. gross national product*) koji se odnosi na outpute proizvedene u poduzećima pojedine zemlje bez obzira na to gdje su smješteni, unutar granica ili u inozemstvu. GNP nije obuhvaćao output koji su proizvela strana poduzeća u tim zemljama. Od 1992. godine u statističkim podacima uobičajeno se iskazuje kategorija GDP koja pokazuje output proizveden unutar granica zemlje bez obzira na to u čijem su vlasništvu poduzeća koja su ga ostvarila. Izračun GNP-a manje je pouzdan kao pokazatelj ekonomskog stanja u pojedinoj zemlji. „GDP je zemljopisno lociran i uključuje cjelokupan output proizveden u državnim granicama bez obzira na to čija su ga poduzeća ostvarila“ (Benić, 2016: 14).

GDP se može mjeriti proizvodnim, potrošnim i dohodovnim pristupom. Sva tri pristupa daju jednak rezultat, iako imaju drukčiji pogled na GDP, zajedno daju cjelovitu sliku strukture gospodarstva (Benić, 2016: 16).

Potrošni pristup mjeri bruto domaći proizvod kao ukupno trošenje na finalna dobra proizvedena u gospodarstvu u određenom razdoblju. Ukupno trošenje je zbroj potrošnje kućanstva C (*engl. Personal consumption*), bruto investicija I (*engl. gross private domestic investment*), državne potrošnje G (*engl. government purchases*) i neto izvoza, tj. salda izvoza i uvoza X (*engl. net exports*).

„Ako GDP koji je jednak ukupnom outputu i , kako je navedeno, jednak je ukupnoj proizvodnji, ukupnom trošenju i i ukupnom dohotku, obilježimo s Y , dobiva se jedna od osnovnih relacija u makroekonomiji koja se zove jednakost dohotka i potrošnje.“ (Benić, 2016: 18)

$$Y = C + I + G + X$$

Dohodovni pristup mjeri BDP kao zbroj svih primarnih dohodaka u gospodarstvu u određenom vremenskom razdoblju. Primarni dohodak u gospodarstvu dijelimo na četiri kategorije: plaće, odnosno naknade za rad (W), kamate, tj. naknade za kapital (i), profit, odnosno naknade za preuzeti rizik (Π), te rente kao naknade za zemljište (R).

$$Y = W + i + \Pi + R$$

Proizvodni pristup mjeri BDP kao ukupnu vrijednost proizvodnje finalnih dobara u gospodarstvu u određenom vremenskom razdoblju. Finalna dobra su dobra namijenjena za potrošnju, razlikuju se od intermedijarnih dobara jer se ona koriste kao inputi u proizvodnji i ne ulaze u izračun BDP-a kako ne bi došlo do dvostrukog obračuna. Primjerice, bilježnica je

primjer finalnog dobra koje služi za potrošnju, dok je pšenica intermedijarno dobro, jer se koristi u daljnjoj preradi. Međutim postoje dobra koja se mogu koristiti i kao finalna i kao intermedijarna dobra, primjerice rajčica. BDP se najčešće računa za neko gospodarstvo, kao npr. za Hrvatsku, ali izračun BDP-a može biti intranacionalan i internacionalan. Gotovo sve države uz nacionalni izračunava i regionalni BDP, odnosno intranacionalni, te tako i u Hrvatskoj postoji izračun BDP-a po županijama. Internacionalni BDP izračunavaju Međunarodne organizacije. Primjerice Europska Unija izračunava BDP za skupine zemalja članica.

2.2.1. Osnovni pojmovi za praćenje BDP-a

Ekonomisti najčešće govore o realnom BDP-u, a tek rijetko o nominalnom. „Nominalni BDP je umnožak količine dobara s njihovom pripadajućom cijenom. Problem s nominalnim BDP-om je što se tijekom vremena mijenja količina dobara, ali i njihova cijena.“ Ekonomistima je važna realna promjena količina, a promjenu cijena žele isključiti. (Andabaka et. al., 2016: 6)

Nominalni BDP predstavlja sve finalne robe i usluge koje su proizvedene tijekom jedne godine i plasirane na tržište u nekoj ekonomiji po cijenama koje su postigle na tržištu. Na formiranje nominalnog BDP-a značajan utjecaj ima porast cijena, tj. inflacija. (Delač, 2014: 30)

Kada se promatra realna promjena proizvodnje uz stalne cijene, riječ je o realnome BDP-u. Realni BDP se izračunava kao umnožak količine dobara i stalnih cijena. Stalne cijene mogu biti cijene iz bazne godine koje se mijenjaju otprilike svakih 5 godina, pa tako postoji realni BDP s baznom godinom 2005., 2010., 2015. i tako redom. Statistički zavodi više ne koriste jednostavne bazne godine već verižne indekse s referentnom (baznom) godinom. „Prvi razlog tome je što se bazne godine moraju redovito mijenjati, jer tehnologija i ponuda dobara strelovito napreduju. Drugi problem s promjenom bazne godine je što svaki put kada se mijenja baza mijenjaju se i podaci, pa se razlikuju stope rasta BDP-a za dvije različite bazne godine“ (Andabaka et. al., 2016: 6).

Lančani ili verižni indeks izračuna BDP-a dobijemo tako da cijene iz tekuće godine zbrojimo s cijenama iz prethodne godine, te taj broj podijelimo s dva. Na taj se način postupno iz godine u godinu umanjuje utjecaj inflacije na realni BDP (Prilagođeno prema Delač, 2014: 30).

2.3. Bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika

BND po glavi stanovnika je konačni prihod države u jednoj godini podijeljen s njenim stanovništvom, uobičajeno iskazana u američkim dolarima. Trebao bi odražavati prosjek prije oporezivanja dohotka građana zemlje. Poznavanje BND-a po glavi stanovnika dobar je prvi korak ka razumijevanju ekonomskih snaga i potreba zemlje, kao i općeg životnog standarda u kojem uživa prosječan građanin. Bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika usko je povezan s drugim pokazateljima koji mjere društveno, ekonomsko i ekološko blagostanje zemlje i njenog stanovništva. Na primjer, općenito ljudi koji žive u zemljama s višim BND-om po glavi stanovnika imaju tendenciju duljeg životnog vijeka, više stope pismenosti i niže stope smrtnosti dojenčadi (OECD; url.).

2.4. Bruto i neto plaća

Prosječna mjesečna bruto plaća obuhvaća neto isplate prema osnovi redovitoga radnog odnosa i zakonom propisana obvezna izdvajanja. „Obuhvaćeni su zaposleni u pravnim osobama svih oblika vlasništva, tijelima državne vlasti i tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području Republike Hrvatske. Nisu obuhvaćeni zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama i zaposleni osiguranici poljoprivrednici te unutar podataka o prosječnim mjesečnim neto i bruto plaćama nedostaju podaci o njihovim isplatama“ (DZS; url.).

Prosječna mjesečna neto plaća obuhvaća plaće zaposlenih za izvršene poslove po osnovi radnog odnosa, naknade za godišnji odmor, dopust, neradne dane određene zakonom, bolovanja (do 42 dana), plaćeni blagdani, stručno obrazovanje, zastoje na poslu bez krivnje zaposlenog i primitke prema osnovi naknada, potpora i nagrada u iznosima na koje se plaćaju doprinosi, porezi i prirezi.

Prosječne neto i bruto plaće po zaposlenome dobijemo tako da podijelimo ukupne isplate s brojem zaposlenih.

2.5. Nezaposlenost

„Nezaposlenost označava stanje u kojemu se nalazi određena osoba ili segment ukupnog radno aktivnog stanovništva koje žele raditi i aktivno traži posao, ali ga ne može pronaći po cijenama rada i uvjetima koji vladaju na tržištu“ (Delač, 2014: 104).

Razlikuju se sljedeće vrste nezaposlenosti:

Frikijska nezaposlenost – još ju nazivamo i dobrovoljom, ona označava privremeno nezaposlene osobe koje traže drugi posao zbog prirodnog kretanja osoba radi pronalaska boljeg posla, promjene mjesta boravka i slično. Takvo ponašanje se najčešće događa kada je u gospodarstvu jednostavno naći posao i postoji potražnja za radom.

Strukturalna nezaposlenost – javlja se uslijed nepodudarnosti između ponude i potražnje za pojedinim zanimanjem. Niska je vjerojatnost za pronalaskom novog posla s obzirom na to da se struktura ekonomije mijenja. Npr. u nekom gradu se zatvori tvornica metalne industrije, a u isto vrijeme grad ostvaruje dobre rezultate u konditorskoj proizvodnji. Tada će potražnja za konditorima biti velika, dok će potražnja za mehaničarima padati. Nezaposleni iz metalne industrije imaju malu vjerojatnost pronalaska posla jer aktivnost u kojoj imaju radno iskustvo nestaje, a znanja i vještine koje posjeduju nisu prikladne za rad u konditorskoj proizvodnji.

Sezonska nezaposlenost – javlja se u određenim godišnjim dobima, ovisno o strukturi ekonomije. Npr. u RH od ožujka do listopada bude povećana potražnja za radnicima (najčešće kuhari, konobari, hotelijeri i sl.) u Jadranskoj Hrvatskoj radi dolaska velikog broja turista na ljetovanje. Zbog toga dolazi do povećanja zaposlenosti određenih djelatnosti, a nakon završetka njihove sezonske aktivnosti dolazi do povećanja nezaposlenosti, taj proces nazivamo sezonskim oscilacijama unutar ekonomije.

Ciklička nezaposlenost – javlja se kada je potražnja za radom u gospodarstvu niska, posljedica poslovnih ciklusa. Kada se ekonomska aktivnost tijekom recesije smanji, padaju potrošnja i proizvodnja, zbog čega raste nezaposlenost u svim gospodarskim granama.

Prikrivena ili skrivena nezaposlenost – poznata i pod nazivom „obeshrabreni radnici“. To su osobe koje bi htjele raditi ali smatraju da su poslovi toliko rijetki da traženje posla nema smisla, međutim, pri povoljnijoj konjunktornoj situaciji ili pri izmijenjenim strukturalnim uvjetima ponovno se uključuju na tržište rada.

2.5.1. Metode prikupljanja podataka i obuhvat

U Hrvatskoj, kao i u većini zemalja, postoje dva izvora podataka o kretanju zaposlenosti i nezaposlenosti.

Administrativnim izvorima nazivamo podatke o zaposlenim i nezaposlenim osobama koji se prikupljaju redovitim statističkim istraživanjima. Podaci o zaposlenim osobama prikupljaju se putem evidencije Državnog zavoda za statistiku, dok se podaci o nezaposlenim osobama prikupljaju temeljem evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) (Andabaka et. al., 2016: 207).

Prema DZS, pod zaposlenom osobom se smatraju osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem, na određeno ili neodređeno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. U zaposlene se uključuju pripravnici, osobe na roditeljskom dopustu, bolovanju te osobe koje su iz bilo kojeg razloga odsutne s posla do prekida radnog odnosa, kao i osobe koje rade u vlastitom trgovačkom društvu, poduzeću, obrtu ili slobodnoj profesiji. Nezaposlenom osobom smatra se registrirana nezaposlena osoba (u dobi od 15 do 65 godina) sposobna ili djelomično sposobna za rad, koja je prijavljena kod HZZ-a, nije u radnom odnosu, aktivno traži posao i raspoloživa je za rad (Andabaka et. al., 2016: 208).

„Podaci iz Ankete o radnoj snazi (ARS), koja je u Republici Hrvatskoj prvi puta provedena u studenome 1996. godine. Provodi je Državni zavod za statistiku (DZS), a njena je metodologija usklađena s pravilima i uputama ILO (*engl. International Labour Organization – Međunarodne organizacije rada*) te Europskog ureda za statistiku (Eurostat-a), čime se osigurava metodološka usporedivost s istraživanjima u zemljama EU“ (Andabaka et. al., 2016: 207).

„Anketa o radnoj snazi (ARS) najopsežnija je anketa o obilježjima tržišta rada provedena na uzorku kućanstava u Hrvatskoj. Njezin je cilj prikupiti podatke o stanju i promjenama na tržištu rada Hrvatske, tj. o veličini, strukturi i obilježjima aktivnog i neaktivnog stanovništva. Zaposleni prema ARS-u su osobe koje su u referentnom tjednu obavljale bilo kakav posao za novac ili plaćanje u naturi. Stoga zaposleni prema ARS-u može biti umirovljenik, student i kućanica. Nezaposleni su osobe koje zadovoljavaju sljedeća tri kriterija:

- U referentnom tjednu nisu obavljale nikakav posao za novac ili plaćanje u naturi
- U posljednja četiri tjedna prije anketiranja aktivno su tražile posao i
- Ponudeni posao mogle bi početi obavljati u iduća dva tjedna“ (Andabaka et. al., 2016: 209).

2.6. Konkurentnost

Konkurentnost je sposobnost neke države da postigne uspjeh na svjetskom tržištu koji omogućuje bolji životni standard. Konkurentnost na razini nacionalnog gospodarstva nije isto što i konkurentnost na razini poduzeća. Na mikrorazini konkurentnost se izjednačava s tržišnim uspjehom poduzeća. Na makrorazini, konkurentnost je širi pojam koji obuhvaća rast, kvalitetu života i produktivnost (Nacionalno Vijeće za Konkurentnost; url.). Postoje dva pokazatelja dostignute razine konkurentnosti, a o njima će više riječi biti u nastavku.

2.6.1. Globalni indeks konkurentnosti

Izvješće o globalnoj konkurentnosti s vremenom obuhvaća sve više zemalja u svijetu i bilježi stalno povećanje podindeksa, te usavršavanje metodologije istraživanja. Cilj je pružiti informacije vladama o razvoju poslovnih strategija, identificiranje prepreka u ekonomskom razvoju te usporedba analize ekonomija različitih zemalja.

Ljestvica konkurentnosti IMD-a (Institut za razvoj poslovnog upravljanja) objavljena 2019. godine, uključuje 332 kriterija, 2/3 se odnosi na statističke pokazatelje, a 1/3 na anketne pokazatelje, tj. istraživanje mišljenja. Godišnjak svjetske konkurentnosti mjeri koliko dobro zemlje upravljaju svojim resursima i kompetencijama kako bi omogućile dugoročno stvaranje novih vrijednosti. Metodologija IMD-a temelji se na analizi 4 faktora konkurentnosti, a to su: gospodarski rezultat, efikasnost javnog sektora, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura, koristeći pritom 20 indeksa, 5 za svako područje, koji će biti navedeni u interpretaciji grafikona broj 5 (Nacionalno Vijeće za Konkurentnost; url.).

2.6.2. Regionalni indeks konkurentnosti

Regionalni indeks odnosi se na istraživanje konkurentnosti hrvatskih županija provedeno analizom kvantitativnih (statističkih) i kvalitativnih (anketnih) podataka, u poslovnom sektoru i poslovnom okruženju. Ukupni rezultati dobiveni analizom kvantitativnih i kvalitativnih podataka o poslovnom sektoru i poslovnom okruženju čine podindekse konkurentnosti. Statistički podindeks sastoji se od 8 stupova konkurentnosti utemeljenih na 116 indikatora, a to su: a) demografija, zdravlje i kultura, b) obrazovanje, c) osnovna infrastruktura i javni sektor, d) poslovna infrastruktura, e) investicije i poduzetnička dinamika, f) razvijenost poduzetništva, g) ekonomski rezultati – razina, h) ekonomski rezultati – dinamika. Anketni podindeks sastoji se od 9 stupova konkurentnosti utemeljenih na 68 indikatora, a to su: a) lokacijska prednost, b) lokalna uprava, c) infrastruktura, d) vladina prava, e) obrazovanje, f) financijsko tržište i lokalna konkurencija, g) tehnologija i inovativnost, h) klasteri, i) marketing

i menadžment. Stupove konkurentnosti izračunavamo kao jednostavne prosjeke rang vrijednosti pripadajućih indikatora, a podindekse kao jednostavne prosjeke pripadajućih stupova. Na kraju se izračunava regionalni indeks konkurentnosti, definiran ponderiranim prosjekom anketnog i statističkog podindeksa koji je jednak kao i u globalnom indeksu. Tako dobiven regionalni indeks konkurentnosti informativnog je karaktera (Nacionalno Vijeće za Konkurentnost; url.).

2.7. Indeks ljudskog razvoja

HDI (*engl. Human Development Index*) je sažeta mjera dostignuća u tri ključne dimenzije ljudskog razvoja: dug i zdrav život, obrazovanje i životni standard. Postoje dva koraka za izračunavanje HDI.

Prvi korak: postavljen je minimalni životni vijek od 20 godina i maksimalni životni vijek od 85 godina starosti, neke ekonomije su se već približile očekivanom životnom vijeku, poput Japana i Hong Konga. Postavljen je i očekivani broj godina školovanja na 18 godina, a srednje godine školovanja na 15 godina. Minimalna vrijednost bruto nacionalnog dohotka po glavi stanovnika je 100 USD, a maksimalna vrijednost 75 000 USD. Nakon definiranih minimalnih i maksimalnih vrijednosti možemo izračunati indeks zdravlja, obrazovanosti i prihoda tako da umanjimo stvarnu vrijednost od minimalne te podijelimo s umanjenom maksimalnom vrijednosti od minimalne.

Drugi korak pri izračunavanju HDI glasi: (indeks zdravlja · indeks obrazovanosti · indeks prihoda)^{1/3}. Kako bi mogli izračunati indeks ljudskog razvoja potrebno je najprije izračunati prethodno spomenute indekse. U nastavku rada će biti prikazan primjer izračuna indeksa svakog pokazatelja na primjeru Republike Hrvatske. Vrlo visok stupanj ljudskog razvoja smatra se ako je indeks 0,800 i više, visok stupanj od 0,700 do 0,799, srednji stupanj ljudskog razvoja od 0,550 do 0,699 i niski stupanj ljudskog razvoja od 0,550 i niže (Human Development Reports, url.).

2.8. Indeks sreće

Važan doprinos u razvoju ekonomije sreće dao je Richard Easterlin koji je ustanovio da ne postoji jasna i evidentna veza između dohotka i sreće, tj. da unutar neke zemlje i između zemalja su sreća i dohodak proporcionalni, te da tijekom vremena, povećanje realnog dohotka ili nema učinak na sreću ili je učinak mali. Taj njegov zaključak nazvan je paradoks sreće ili Easterlinov paradoks. Njegovo novije istraživanje je potvrdilo postojanje paradoksa, iako neka istraživanja opovrgavaju točnost paradoksa. Easterlin je naveo i četiri razloga zašto je sreća bolja mjera od BDP-a: a) sreća je sveobuhvatnija mjera blagostanja od BDP-a, b) sreću procjenjuju ljudi, a ne „eksperti“, c) sreća je mjera kojom se ljudi mogu identificirati, dok je BDP apstrakcija koja ima malo osobnog značaja za pojedince, d) sreća je mjera koja uzima u obzir sreću svake osobe samo jednom, bez obzira bila ona siromašna, bogata, mlada i sl.

Ekonomija sreće prerasta u granu ekonomije povezanu sa psihologijom i sociologijom, koja se bavi kvantitativnim istraživanjem sreće, povoljnim i nepovoljnim učincima u gospodarstvu, blagostanjem, kvalitetom života itd (Borožan, 2019: 41).

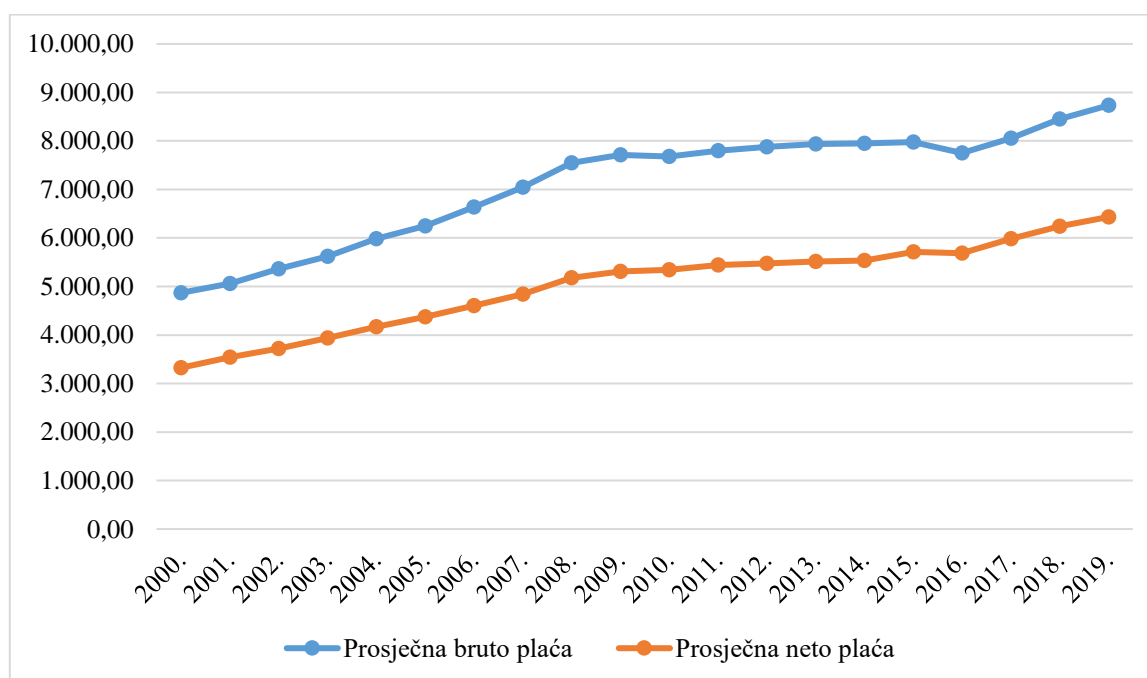
3. ANALIZA ŽIVOTNOG STANDARDA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju analiziraju se pokazatelji životnog standarda Republike Hrvatske. Točnije, prosječna mjesečna bruto i neto plaća u RH od 2000. do 2019. godine, registrirana i anketna stopa nezaposlenosti, anketna stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, BDP po stanovniku na razini županija u 2008. i 2017. godini, te analiza BDP-a po stanovniku u RH. Prikazani su grafikoni i izračuni pojedinih indeksa, kao što su indeks ljudskog razvoja i indeks sreće te rang globalne i regionalne konkurentnosti.

3.1. Analiza bruto i neto plaće u RH

Grafikon broj 1 prikazuje promjenu prosječne mjesečne bruto i neto plaće u RH od 2000. do 2019. godine.

Grafikon br. 1 – Prosječna mjesečna bruto i neto plaća u RH (2000.-2019.)

Izvor: Prilagođeno prema DZS; url.

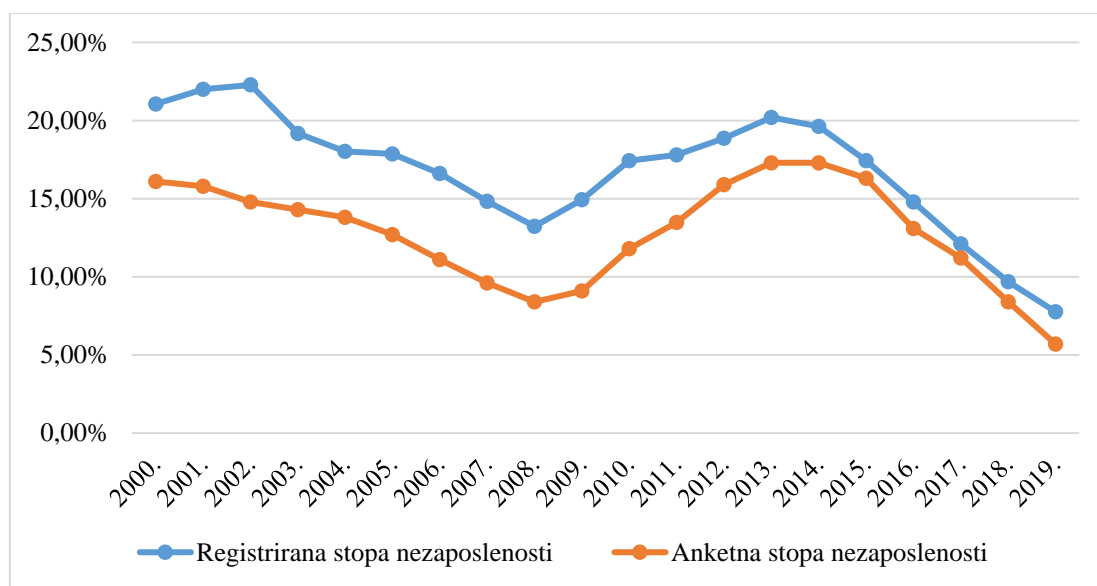
Iz grafikona br. 1 vidljivo je kako se prosječne mjesečne plaće povećavaju iz godine u godinu. Bilježimo značajniji rast sve do 2008. godine, a od tada, u narednih sedam godina plaće nastavljaju rasti vrlo blagim rastućim trendom. Analizirajući 2016. godinu vidljiv je pad plaće za 2,8 % u odnosu na 2015. Svjetska gospodarska kriza bila je aktualna od 2008., a u Hrvatskoj

se protekla sve do 2015.godine, što je uvjetovalo sporiji rast plaća. Značajniji rast prosječne mjesečne plaće vidljiv je od 2017. godine pa sve do danas.

3.2. Analiza stope zaposlenost i nezaposlenosti

Grafikon broj 2 prikazuje razliku registrirane i anketne stope nezaposlenosti s podacima za Republiku Hrvatsku od 2000. do 2019. godine.

Grafikon br. 2 - Registrirana i anketna stopa nezaposlenih u RH (2000.-2019.)

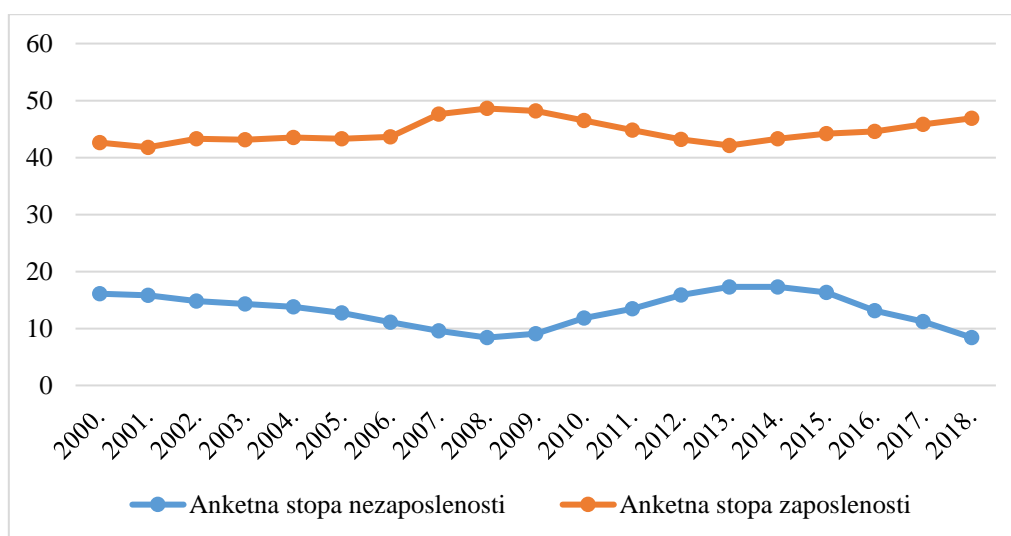

Izvor: Prilagođeno prema DZS, url.

Na grafikonu je vidljiva značajnija razlika od 2000. sve do 2014. godine, npr. u 2002. godini stopa registrirane nezaposlenosti je iznosila 22,28 %, a anketna stopa nezaposlenosti 14,80 %, što je razlika gotovo 7,5 %. Obje stope imaju istu putanju samo se razlikuju u postotku. Od 2002. pa sve do 2008. bilježimo pad stope nezaposlenosti, te od 2008. pa sve do 2013. stopa nezaposlenosti naglo raste i to za gotovo 9 % u samo 5 godina. U zadnjih 20 godina stopa nezaposlenosti nije bila manja nego što je danas, razlozi su izlazak iz recesije, poboljšanje gospodarstva koje je utjecalo i na povećanje zaposlenih, ali i ulazak Hrvatske u EU 2013.godine koji je doveo do povećane emigracije stanovništva iz RH.

Grafikon broj 3 prikazuje anketnu stopu zaposlenosti i nezaposlenosti u RH od 2000. do 2018. godine.

Grafikon br. 3 - Anketna stopa zaposlenosti i nezaposlenosti u RH (2000.-2018.)

Izvor: Prilagođeno prema DZS, url.

Stopa nezaposlenosti (anketna ili registrirana) je postotan udio nezaposlenih u aktivnom stanovništvu. Statistike nam pokazuju da je broj zaposlenih rastao iz godine u godinu, s 1,585 milijuna 2015. godine na 1,655 milijuna 2018. godine. U 2018. je bilo 70 tisuća zaposlenih više u odnosu na 2015. godinu. Tako i stopa zaposlenosti bilježi pozitivan trend te je u 2018. iznosila 46,9 %.

2015. godine nezaposlenih je bilo 306 tisuća, a 2018. godine, prema anketi, u Hrvatskoj je bilo 152 tisuće nezaposlenih, što je upola manje nego 2015. Tako i stopa nezaposlenosti pada sa 16,3 % 2015. godine na 8,4 % 2018. Posljednji put, u proteklih 20 godina, stopa nezaposlenosti je bila ispod 10 % 2009. godine, kada je iznosila 9,1 %. Najviša stopa nezaposlenosti, od 17,3 %, bila 2013. i 2014. godine. Pad prosječne stope nezaposlenosti posljednjih godina posljedica je smanjenja broja nezaposlenih, ali i aktivnog stanovništva. Tako je broj aktivnog stanovništva 2018. godine pao na 1,807 milijuna u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio 1,891 milijun.

Razlozi smanjenja aktivnog stanovništva je migracija i starenje.

„U 2018. godini u RH iz inozemstva se doselilo 26 029 osoba, a u inozemstvo se odselilo 39 515 osoba. Saldo migracije stanovništva RH s inozemstvom bio je negativan (-13 486). Najveći broj odseljenih u inozemstvo bio je u dobi od 20 do 39 godina (45,5 %). U popis iseljenih ulaze sve osobe koje su napustile prebivalište u trajanju duljem od godinu dana (Zakon o prebivalištu (NN, br. 144/12. i 158/13.))“ (DZS; url.).

3.3. Analiza BDP-a po stanovniku na razini županija RH

Tablica broj 1 prikazuje BDP po stanovniku na razini županija u RH, te stopa promjene 2017. godine u usporedbi s 2008. godinom.

Tablica br. 1 - BDP *per capita* na razini županija RH 2008. i 2017. godine (HRK)

ŽUPANIJA	2008.	2017.	Stopa 2017./2008., u %
REPUBLIKA HRVATSKA	80.433	88.726	10,3
Kontinentalna Hrvatska	81.313	89.984	10,7
Grad Zagreb	142.344	155.541	9,3
Zagrebačka	61.009	67.457	10,6
Krapinsko-zagorska	52.402	57.918	10,5
Varaždinska	66.778	75.514	13,1
Koprivničko-križevačka	65.925	67.363	2,2
Međimurska	65.698	74.280	13,1
Bjelovarsko-bilogorska	56.192	59.214	5,4
Virovitičko-podravsk	51.029	48.080	-5,8
Požeško-slavonska	49.919	49.604	-0,6
Brodsko-posavska	46.183	49.885	8
Osječko-baranjska	66.287	67.657	2,1
Vukovarsko-srijemska	49.600	52.026	4,9
Karlovačka	60.269	64.668	7,3
Sisačko-moslavačka	57.945	61.593	6,3
Jadranska Hrvatska	78.628	86.227	9,7
Primorsko-goranska	98.504	108.365	10
Ličko-senjska	67.084	69.201	3,2
Zadarska	69.612	73.601	5,7
Šibensko-kninska	59.675	72.466	21,43
Splitsko-dalmatinska	65.427	68.226	4,3
Istarska	98.856	110.906	12,2
Dubrovačko-neretvanska	79.626	93.810	17,8

Izvor: Prilagođeno prema DZS; url.

Podaci o BDP-u po stanovniku na razini županija Republike Hrvatske pokazuju velike razlike u razvijenosti pojedinih županija. Samo četiri županije imaju BDP po stanovniku u 2017. godini veći od onog na nacionalnoj razini, odnosno snažno utječu na taj prosjek. Grad Zagreb koji je po promatranom pokazatelju 75 % razvijeniji od cijele Hrvatske, Istarska županija koja je 25 % razvijenija, Primorsko-goranska županija koja je 22 % razvijenija i Dubrovačko-neretvanska županija koja je 6 % razvijenija od cijele Hrvatske.

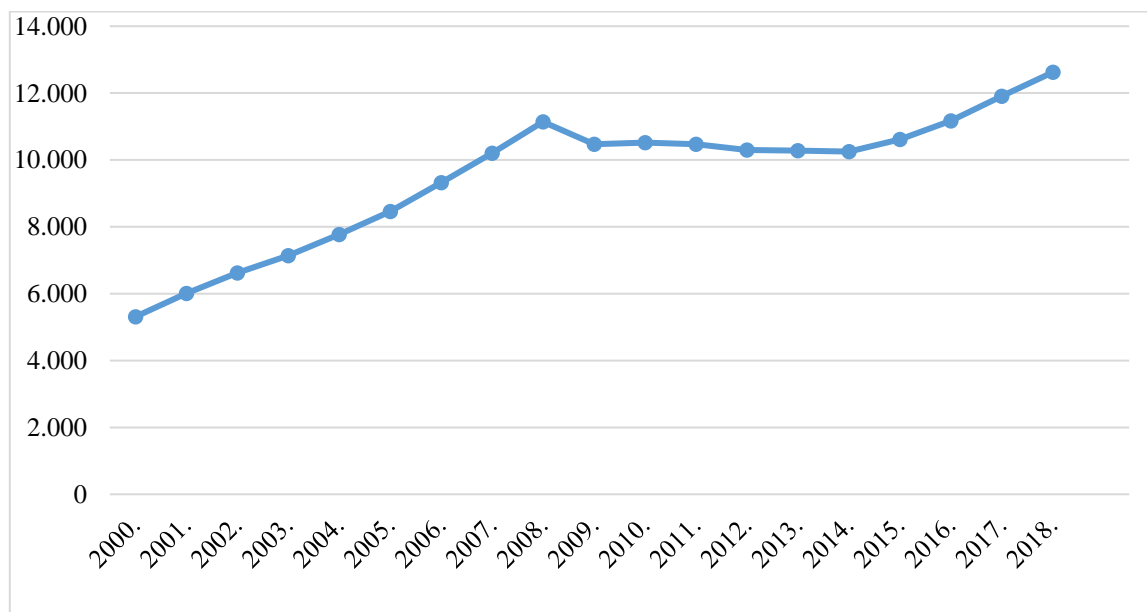
Nažalost, veći broj županija se po razini razvijenosti nalazi daleko ispod nacionalnog prosjeka, pri čemu su najnerazvijenije dvije slavonske županije, jedine županije koje bilježe smanjenje BDP-a po stanovniku u 2017. godini za razliku od 2008., a to su: Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska.

U Hrvatskoj su prisutne velike razlike u regionalnoj razini razvijenosti, pa je tako najrazvijeniji Grad Zagreb prema BDP-u po stanovniku čak 3,2 puta razvijeniji od najnerazvijenije Virovitičko-podravske županije.

3.4. Analiza BDP-a *per capita* u RH

Na grafikonu broj 4 prikazani su podaci BDP-a po stanovniku u Republici Hrvatskoj od 2000. do 2018. godine.

Grafikon br. 4 - BDP po stanovniku u RH (2000.-2018.) (EUR)

Izvor: Prilagođeno prema HNB; url.

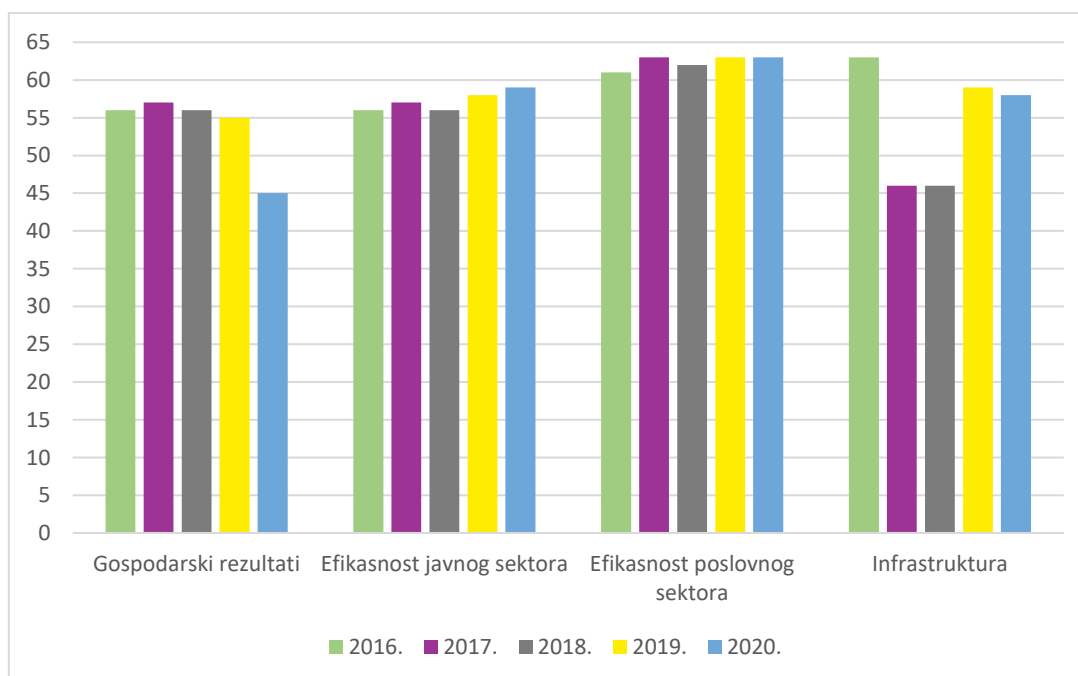
Na grafikonu broj 4 vidljiva je promjena BDP-a po glavi stanovnika u Republici Hrvatskoj od 2000.godine do 2018. iskazana u eurima. Uspoređujući 2000.godinu i 2008. BDP *per capita* je porastao za više od duplo, 2000. je iznosio 5 309€, a 2008. 11 138€. Tada je nastupila kriza te se BDP *per capita* smanjivao i tek 8 godina kasnije (2016.) vidimo oporavak BDP-a *per capita* kada je iznosio 11 174€. 2018.godine iznosi 12 621€, ali na povećanje BDP-a *per capita* nije utjecalo samo poboljšanje gospodarstva i stanja u Republici Hrvatskoj već i smanjenje broja stanovništva.

2001.godine u RH je bilo 4 437 460 stanovnika, 2008. 2 952 stanovnika manje, dok je 2018.godine bilo 349.617 stanovnika manje uspoređujući je s 2001. godinom, točnije 4 087 843 stanovnika. Bilježi se pad broja stanovnika iz godine u godinu iako je pad značajniji u zadnjih 7 godina otkako smo ušli u Europsku Uniju.

3.5. Konkurentnost Hrvatske (rang)

Grafikon broj 5 prikazuje indeks konkurentnosti, odnosno rang na kojem se nalazi RH prema četiri faktora (gospodarski rezultat, efikasnost javnog sektora, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura) u odnosu na preostale 63 ekonomije.

Grafikon br. 5 - Rang konkurentnosti Hrvatske (2016.-2020.)

IZVOR: Prilagođeno prema Nacionalno Vijeće za Konkurentnost; url.

Na grafikonu su prikazana četiri faktora konkurentnosti, tj. gospodarski rezultati, efikasnost javnog sektora, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura od 2016. do 2020. godine. Gospodarski rezultat se odnosi na domaće gospodarstvo, međunarodnu trgovinu, strane investicije, zaposlenost i cijene. Efikasnost javnog sektora obuhvaća javne financije, poreznu politiku, institucionalni okvir, poslovnu legislativu i društveni okvir. Efikasnost poslovnog sektora se odnosi na stavove i vrijednosti, produktivnost i efikasnost, tržište rada, financije te menadžment. Infrastruktura obuhvaća osnovnu infrastrukturu, tehnološku, znanstvenu infrastrukturu, zdravlje i okoliš te obrazovanje. Promatrajući 2019. godinu s 2018. vidljivi su pozitivni pomaci koji se odnose na poboljšanje indeksa domaćeg gospodarstva, stranih ulaganja i zaposlenosti koje ulaze u gospodarski rezultat. Pozitivno u efikasnosti javnog sektora je poboljšanje indeksa poreznih politika i institucionalnog okvira, te kod infrastrukture poboljšanje indeksa znanstvene infrastrukture. Najveći pad zabilježen je na području indeksa cijena, međunarodne trgovine, tehnološke infrastrukture i obrazovanja.

Tablica broj 2 prikazuje rang konkurentnosti 2010. i 2013. godine prema županijama RH.

Tablica br. 2 - Rang regionalne konkurentnosti 2010. i 2013. godine

ŽUPANIJE	2010.	2013.
	Rang konkurentnosti	Rang konkurentnosti
Grad Zagreb	2	1
Zagrebačka	5	7
Krapinsko-zagorska	11	12
Varaždinska	1	2
Koprivničko-križevačka	12	8
Međimurska	4	4
Bjelovarsko-bilogorska	15	15
Virovitičko-podravska	17	18
Požeško-slavonska	21	21
Brodsko-posavska	16	16
Osječko-baranjska	13	11
Vukovarsko-srijemska	20	20
Karlovačka	14	13
Sisačko-moslavačka	19	19
Primorsko-goranska	7	5
Ličko-senjska	18	17
Zadarska	6	6
Šibensko-kninska	10	14
Splitsko-dalmatinska	8	9
Istarska	3	3
Dubrovačko-neretvanska	9	10

IZVOR: Prilagođeno prema Nacionalno Vijeće za Konkurentnost; url.

Iz tablice br. 2 vidljivo je da i u 2010. godini i u 2013. prva četiri mjesta zauzimaju Varaždinska županija, Grad Zagreb, Istarska i Međimurska županija. Županija koja je ostvarila jačanje konkurentnosti, tj. pozitivan pomak za tri ili više mjesta je Koprivničko-križevačka, a županija koja je ostvarila slabljenje konkurentnosti 2013. godine u usporedbi s 2010. je Šibensko-kninska. Sve ostale županije osciliraju u rangu za jedno ili dva mjesta ili ostaju na istom rangu.

3.6. Indeks ljudskog razvoja (HDI)

Na tablici broj 3 prikazani su ostvareni pokazatelji u Hrvatskoj iz 2017. godine, te izračuni određenih indeksa kako bi dobili indeks ljudskog razvoja.

Tablica br. 3 - Poznati pokazatelji RH za izračun indeksa ljudskog razvoja

Poznati pokazatelji za RH (2017. godina):	
Očekivani životni vijek	77,8
Očekivano trajanje školovanja	15
Srednje godine školovanja	11,4
Bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika	22.426

IZVOR: Prilagođeno prema UNDP; url.

Prvi korak:

Indeks zdravlja = ostvareni životni vijek – minimalno određeni / maksimalno određeni životni

vijek – minimalni

$$= 77,8 - 20 / 85 - 20 = 0,8892$$

Očekivane godine školovanja = ostvarene godine – minimalne / maksimalne – minimalne

$$= 15 - 0 / 18 - 0 = 0,8333$$

Srednje godine školovanja = ostvarene – minimalno određene / maksimalno određene godine

školovanja – minimalne

$$= 11,4 - 0 / 15 - 0 = 0,76$$

Indeks obrazovanosti = indeks očekivane godine školovanja + indeks srednje godine

školovanja / 2

$$= 0,8333 + 0,76 / 2 = 0,7967$$

Indeks prihoda = ln od ostvarenog BND *per capita* – ln od minimalnog BND-a *per capita* / ln

od maksimalnog BND-a *per capita* – ln od minimalnog BND-a *per capita*

$$= \ln(22.426) - \ln(100) / \ln(75.000) - \ln(100) = 0,8176$$

Drugi korak:

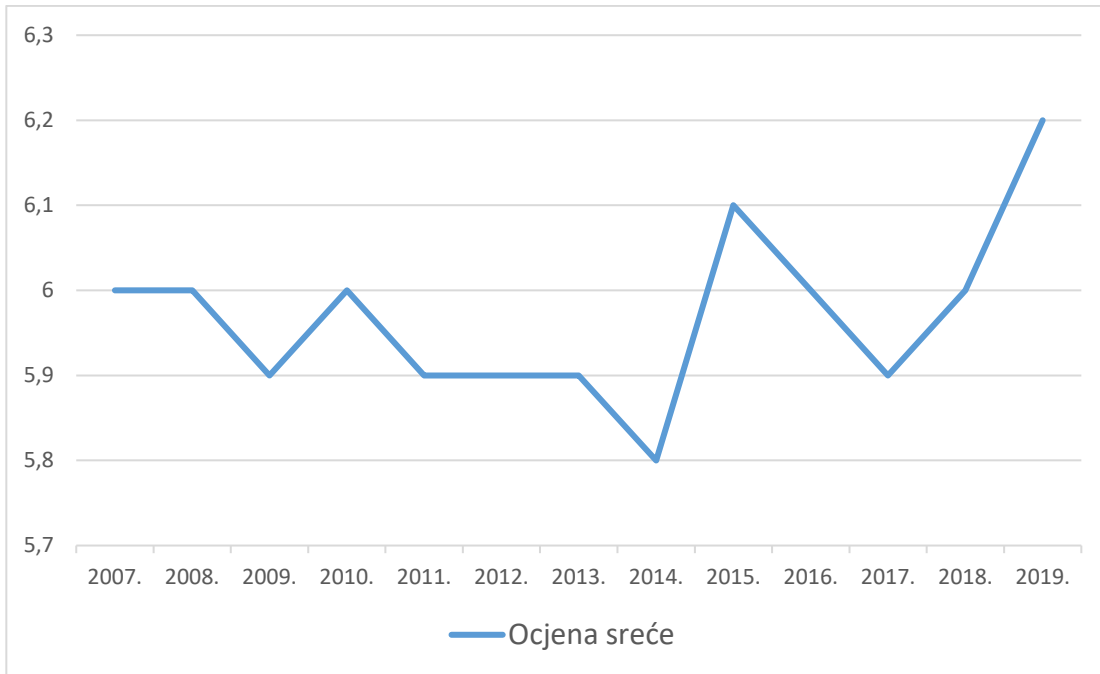
$$\begin{aligned} \text{HDI} &= (\text{indeks zdravlja} \cdot \text{indeks obrazovanosti} \cdot \text{indeks prihoda})^{1/3} \\ &= (0,8892 \cdot 0,7967 \cdot 0,8176)^{1/3} = 0,8336 \end{aligned}$$

U prethodno izračunatim indeksima vidljiv je indeks zdravlja koji je 2017. godine iznosio 0,8892, indeks obrazovanosti 0,7967, te indeks prihoda 0,8176. Indeks zdravlja smo dobili tako da od ostvarenog životnog vijeka oduzmemo minimalni životni vijek (20 godina) koji je određen te taj iznos podijelimo s razlikom maksimalno određenog životnog vijeka (85 godina) i minimalnog (20 godina). Indeks obrazovanosti je zbroj indeksa očekivanih godina školovanja i indeksa srednjih godina školovanja podijeljeno s 2. Indeks očekivanih godina školovanja je razlika ostvarenih godina školovanja i minimalno određenih (0 godina) podijeljeno s razlikom maksimalno (18 godina) i minimalno (0 godina) određenih godina školovanja. Indeks srednjih godina školovanja se dobije tako da podijelimo razliku ostvarenih srednjih godina školovanja i minimalno određenih (0 godina) s razlikom maksimalno (15 godina) i minimalno (0 godina) određenih srednjih godina školovanja. Indeks prihoda je razlika prirodnog logaritma od ostvarenog BND-a *per capita* i prirodnog logaritma od minimalnog BND-a *per capita* (100 USD) podijeljeno s razlikom prirodnog logaritma od maksimalnog BND-a *per capita* (75 000 USD) i prirodnog logaritma od minimalnog (100 USD). Kada su se izračunali prethodno navedeni indeksi dolazimo do drugog koraka, tj. izračuna indeksa ljudskog razvoja. Njega dobijemo kao umnožak indeksa zdravlja, obrazovanosti i prihoda potenciranih na 1/3. Iz izračunatog indeksa ljudskog razvoja za 2017. godinu, koji iznosi 0,8336, vidimo da RH pripada stupnju visokog ljudskog razvoja.

3.7. Indeks sreće

Grafikon broj 6 prikazuje ocjenu sreće od 2007. godine do 2019. u Republici Hrvatskoj.

Grafikon br. 6 - Indeks sreće (2007.-2019.)

IZVOR: Prilagođeno prema World Database of Happiness; url.

Promatrajući razdoblje od 2010. do 2018. godine na skali od 1 do 10, prosječna ocjena sreće iznosi 6,3. Prosjek godina starosti za isto razdoblje iznosi 77 godina, a 48,5 godina sreće. Indeks sreće se izračunava putem ispitivanja stanovnika pojedine zemlje, u ovom slučaju Hrvatske, te se zbroj sreće dijeli na broj ispitanika. Od 2008. do 2014. godine ocjena sreće varira više negativno nego pozitivno, može se zaključiti da je kriza dovela do smanjenja sreće.

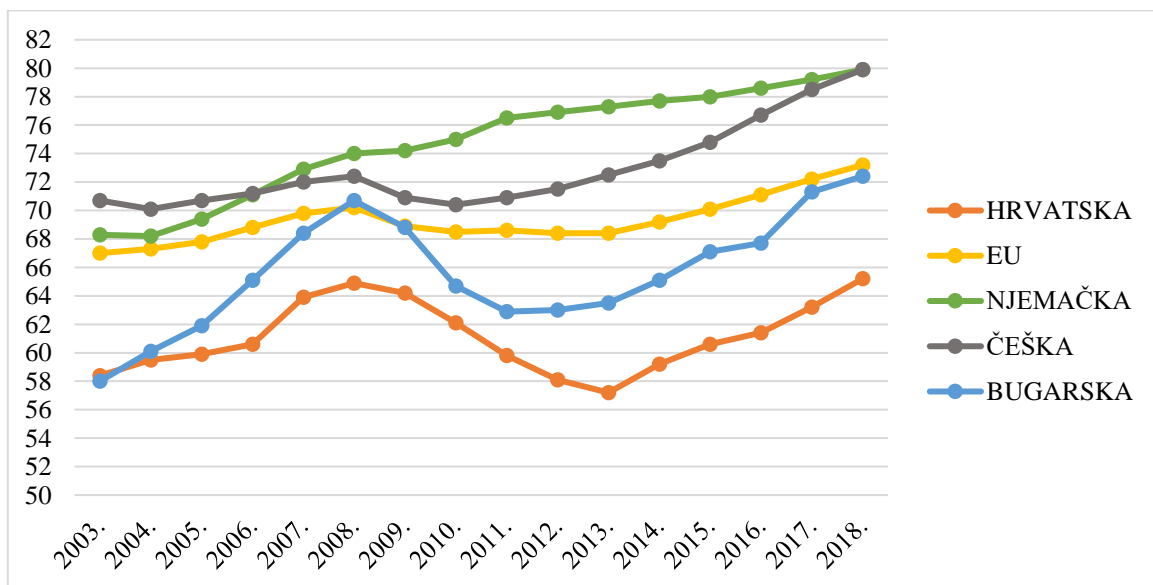
4. USPOREDBA DOSTIGNUTE RAZINE RAZVIJENOSTI ŽIVOTNOG STANDARDA REPUBLIKE HRVATSKE S ODABRANIM ZEMLJAMA

U ovom poglavlju pod podnaslovom 4.1. je prikazana usporedba RH s EU i određenim državama, tj s Bugarskom, Njemačkom i Češkom. Pod podnaslovom 4.2. prikazana je usporedba RH s trećim zemljama, a usporedba se temelji na BDP po stanovniku, anketnoj stopi zaposlenosti i anketnoj stopi nezaposlenosti, indeksima kao što su indeks ljudskog razvoja, indeks obrazovanja, indeks sreće te globalna konkurentnost.

4.1. Usporedba RH s EU i odabranim zemljama

Grafikon broj 7 odnosi se na usporedbu stope anketne zaposlenosti RH s odabranim zemljama Europske Unije.

Grafikon br. 7 – Usporedba stope anketne zaposlenosti RH s odabranim zemljama (2003.-2018.)

Izvor: Prilagođeno prema Eurostat, url.

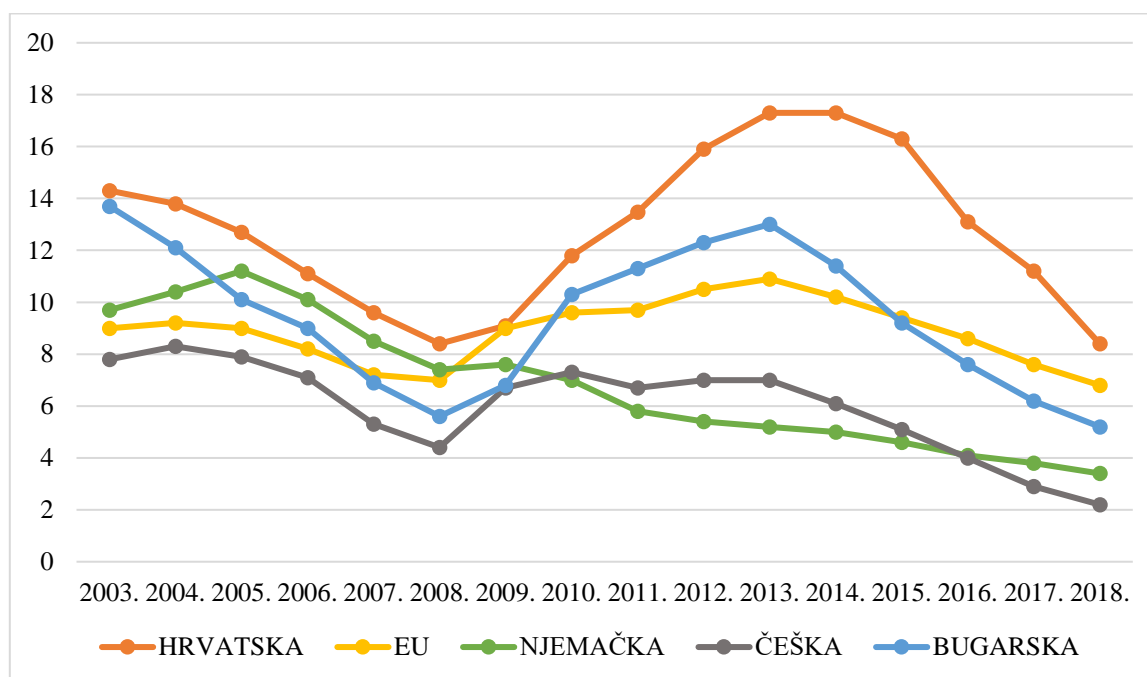
Na grafikonu br. 7 prikazana je anketna stopa zaposlenosti, odnosno udio zaposlenih u stanovništvu između 20 i 64 godine starosti određenih država. Uspoređujući RH sa zemljama poput Njemačke, Češke, Bugarske i cjelokupnom EU od 2003.godine sve do danas Hrvatska ima najmanju zaposlenost. Iz toga je vidljivo i da RH ima zaposlenost manju od prosjeka država

članica EU. Ispod prosjeka je i Bugarska, koja je tijekom godina imala većih uspona i padova, ali od 2011. godine bilježi rast i gotovo se izjednačila sa stopom zaposlenosti EU. Od 2008. do 2014. godine, u vrijeme Svjetske krize, EU kao i većina zemalja bilježi pad zaposlenosti. Gledajući razdoblje stope zaposlenosti od 2003. do 2018. godine Njemačka i Češka su bile i ostale iznad prosjeka EU. 2003. godine Češka je imala veću stopu zaposlenosti od Njemačke za 2,4 %, tri godine kasnije Njemačka ju sustiže, u kriznim godinama, Njemačka nastavlja s rastom zaposlenih. Češka se lagano oporavljala od krize te u 2018. godini izjednačuje stopu zaposlenih s Njemačkom i to na gotovo 80 %.

U 2018. godini stopa zaposlenih u EU iznosi 73,2 %, Bugarska bilježi samo 0,8 % manje, dok Hrvatska čak 8 %. Češka i Njemačka bilježe 6,7 % više zaposlenih u odnosu na EU, sa stopom od čak 79,9 %.

Na grafikonu broj 8 prikazani su podaci o anketnoj stopi nezaposlenosti u RH i odabranim zemljama.

Grafikon br. 8 – Usporedba stope anketne nezaposlenosti RH s odabranim zemljama (2003.-2018.)

Izvor: prilagođeno prema Eurostat, url.

Na grafikonu br. 8 prikazana je anketna stopa nezaposlenosti od 2003. do 2018. godine za Republiku Hrvatsku i odabrane zemlje. EU od 2003. do 2008. godine bilježi lagani pad stope nezaposlenosti, te 2008. ona iznosi 7 %. Ulazi u razdoblje koje je obuhvatila kriza, a ona se odražava i na povećanje stope nezaposlenosti. 2013. godine anketna stopa nezaposlenosti iznosi 10,9 %, od tada se smanjuje i 2018. ona iznosi 6,8 %.

RH je jedina od ovdje navedenih država imala anketnu stopu nezaposlenosti veću od prosjeka EU u promatranom razdoblju. 2008. godine stopa je iznosila 8,4 %, a 2013. se ona i više nego udvostručila, te iznosi 17,3 %. Od tada se bilježi smanjenje stope nezaposlenosti, a 2018. ona ponovno iznosi 8,4 %.

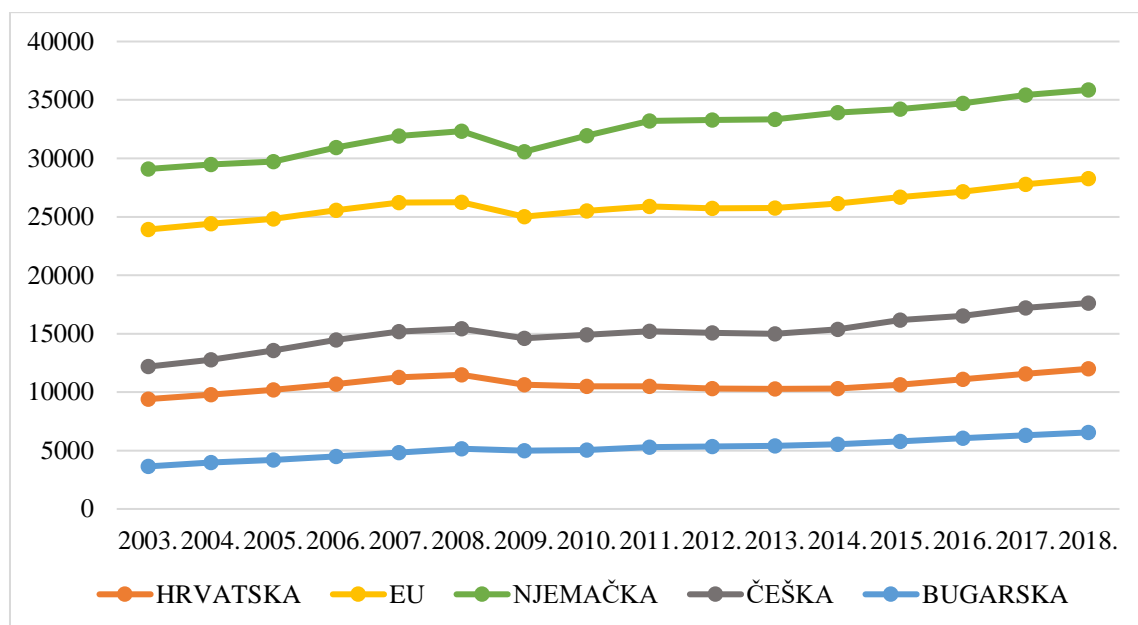
Bugarska u prve četiri promatrane godine ima anketnu stopu nezaposlenosti veću od prosjeka EU, ali se ona iz godine u godinu smanjivala, te u razdoblju od 2007. do 2009. bilježila stopu manju od prosjeka EU. Od 2010., te u narednih 5 godina stopa nezaposlenosti je opet iznad stope EU. Oporavak se vidi od 2015. sve do 2018. kada je stopa manja od stope EU i iznosi 5,2 %.

Njemačka kao i Bugarska, u prvih nekoliko godina, točnije do 2009. godine ima anketnu stopu nezaposlenosti veću od stope EU. Od 2009. godine pa sve do 2018. bilježi se smanjenje stope nezaposlenosti, te 2018. godine ona iznosi svega 3,4 %, što je duplo manje od stope EU.

Češka je jedina od gore navedenih država, od 2003. pa sve do 2018. godine imala anketnu stopu nezaposlenosti manju od stope EU. 2003. godine stopa je iznosila 7,8 %, a 2008. 4,4 %. U naredne dvije godine je vidljiv rast stope nezaposlenosti. Od 2011. sve do 2018. stopa nezaposlenosti pada, iako je drastično smanjenje vidljivo tek od 2013. godine, a 2018. ona iznosi 2,2 %.

Nakon analize anketne stope zaposlenosti i nezaposlenosti dolazimo do grafikona broj 9 koji prikazuje realni BDP po stanovniku u eurima.

Grafikon br. 9 – Usporedba realnog BDP-a po stanovniku RH s odabranim zemljama (2003. – 2018.) (EUR)

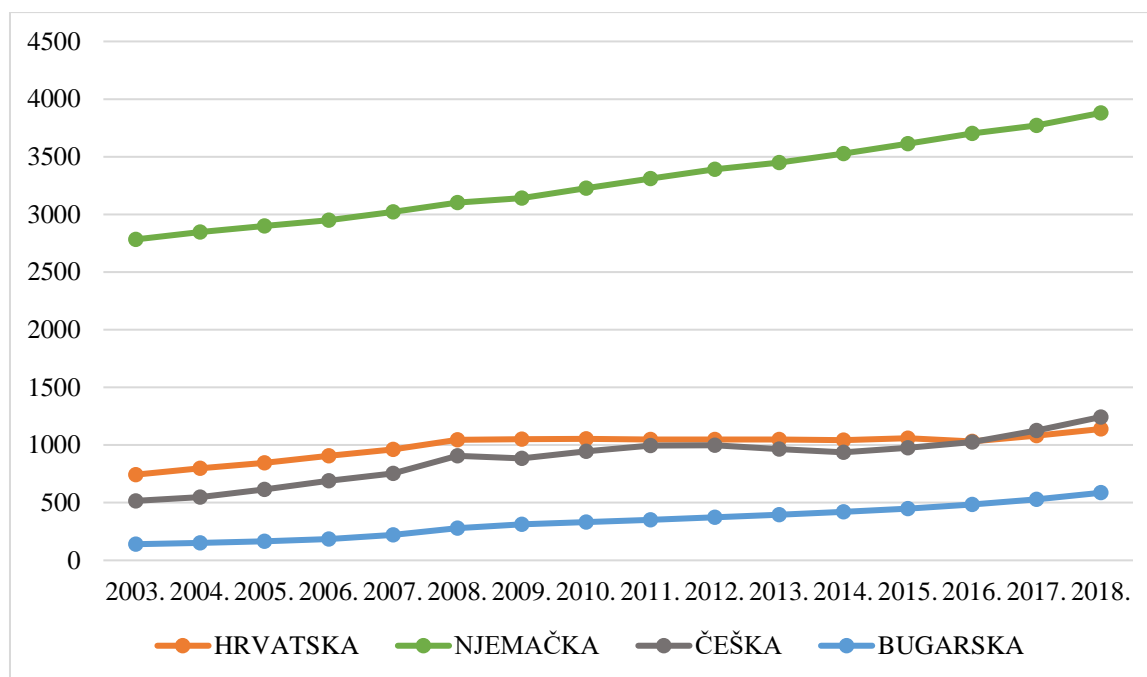

IZVOR: Prilagođeno prema Eurostat, url.

Na grafikonu br. 9 prikazan je realni BDP po stanovniku. Sve četiri promatrane države + EU (kao cjelina) imaju slične promjene tijekom godina, odnosno najznačajnija promjena je bila s prelaska iz 2008. na 2009. godinu radi nastupanja krize. Iznad prosjeka EU se nalazi samo Njemačka koja 2018. godine ima realni BDP *per capita* veći od prosjeka EU za 7 580€. Ispod prosjeka EU se nalazi Češka sa 17 620€ u 2018. godini, odnosno s 10 660€ manje od EU. Kroz sva razdoblja realni BDP *per capita* Češke je bolji od RH i ta se razlika iz godine u godinu povećava. Realni BDP *per capita* Republike Hrvatske je 2018. godine iznosio 11 990€. RH je tek 2017. godine premašila realni BDP *per capita* iz 2008. godine, što je dokaz dugog oporavka od Svjetske krize. Niži realni BDP *per capita* od Hrvatske ima Bugarska, koji je 2018. godine iznosio 6 550€, odnosno 21 730€ manje od prosjeka EU.

Na grafikonu broj 10 prikazana je analiza prosječne mjesečne bruto plaće u razdoblju od 2003. do 2018. godine.

Grafikon br. 10 – Usporedba analize prosječne mjesečne bruto plaće RH s odabranim zemljama (2003.-2018.) (EUR)

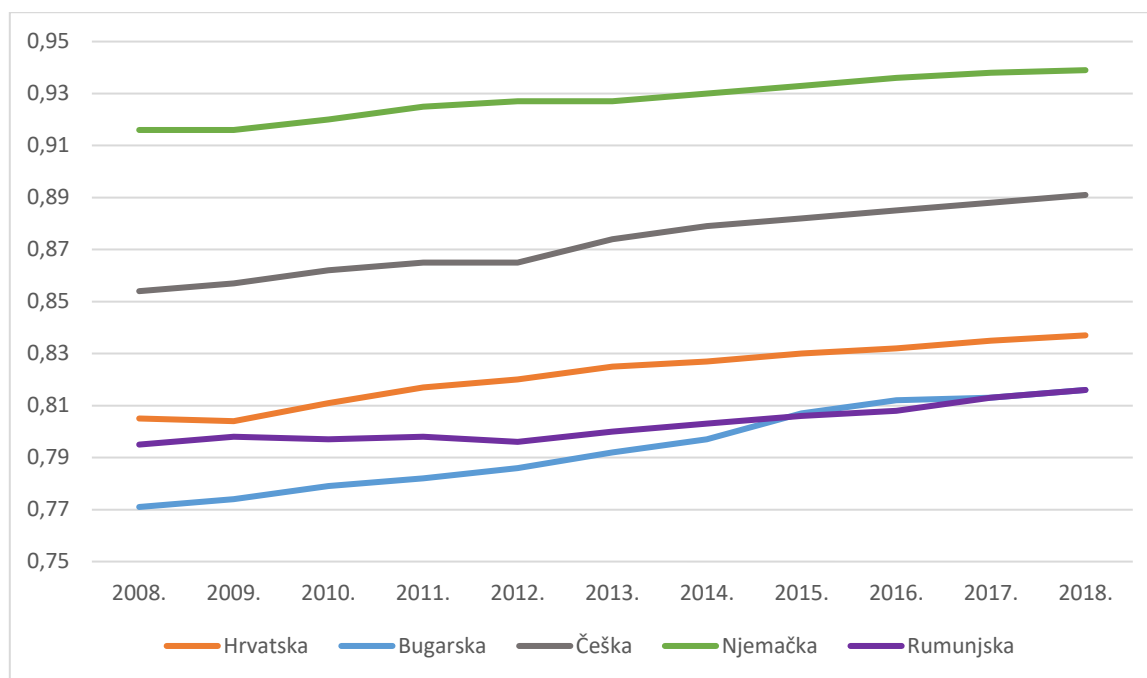
Izvor: Prilagođeno prema Wikipedia, url.

Na grafikonu br. 10 prikazana je prosječna mjesečna bruto plaća četiriju država. U proteklih 16 godina, odnosno od 2003. do 2018. godine razlika između Njemačke i ostalih tri navedenih država je ogromna. 2018. godine u Njemačkoj je prosječna mjesečna bruto plaća iznosila 3 880€, u Češkoj 1 243€, u RH 1 139€, dok u Bugarskoj svega 586€.

Njemačka koja je na grafu prikazana s daleko najvećom prosječnom mjesečnom bruto plaćom i Bugarska s najmanjom mjesečnom plaćom imaju kroz sve godine uzlaznu putanju, unatoč tome razlika između prosječne mjesečne bruto plaće te dvije države je ogromna. Češka je 2003. godine bila ispod RH kada je u pitanju prosječna mjesečna bruto plaća, te je imala 227€ manju prosječnu mjesečnu bruto plaću od RH, ali to se iz godine u godinu mijenjalo. 2017. godine Češka prosječna mjesečna bruto plaća iznosi 46€ više od Hrvatske, a to je još jedan dokaz da Češko gospodarstvo bolje napreduje od gospodarstva u RH.

Na grafikonu broj 11 prikazani su indeksi ljudskog razvoja od 2008. do 2018. godine.

Grafikon br. 11 – Usporedba indeksa ljudskog razvoja RH s odabranim zemljama (2008.-2018.)

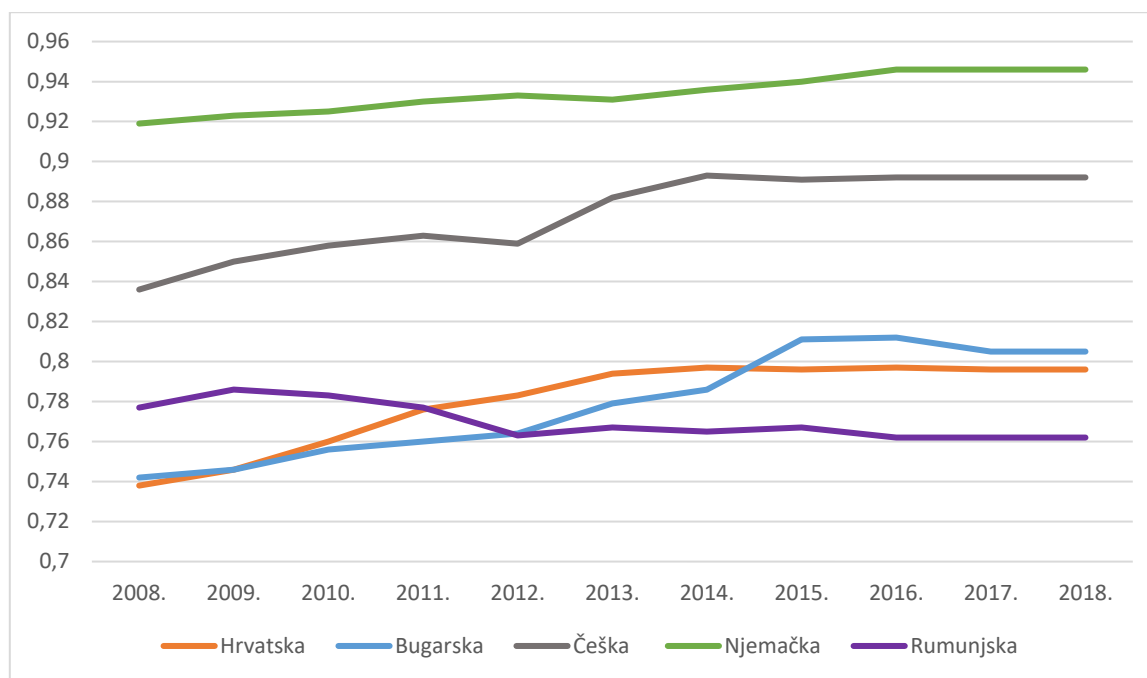

IZVOR: Prilagođeno prema UNDP; url.

Na grafikonu broj 11 prikazani su indeksi ljudskog razvoja. Indeks se računa za 189 država svijeta. Hrvatska se prema indeksu nalazi na 46. mjestu, a indeks od 2008. godine do 2018. ima uglavnom rastući trend i nalazi se u rangu vrlo visokog ljudskog razvoja. Češka i Njemačka se također nalaze u rangu vrlo visokom ljudskom razvoju, na ljestvici je Češka 26., a Njemačka 4. Rumunjska se sve do 2013. nalazi u visokom ljudskom razvoju, a Bugarska do 2015. godine, od tada je indeks veći od 0,800 te se i one nalaze u vrlo visokom razvoju. Obje se nalaze na 52. mjestu.

Na grafikonu broj 12 nalazi se indeks obrazovanosti koji je uspoređen s istim državama i u istom periodu kao na prethodnom grafikonu.

Grafikon br. 12 – Usporedba indeksa obrazovanosti RH s odabranim zemljama (2008.-2018.)

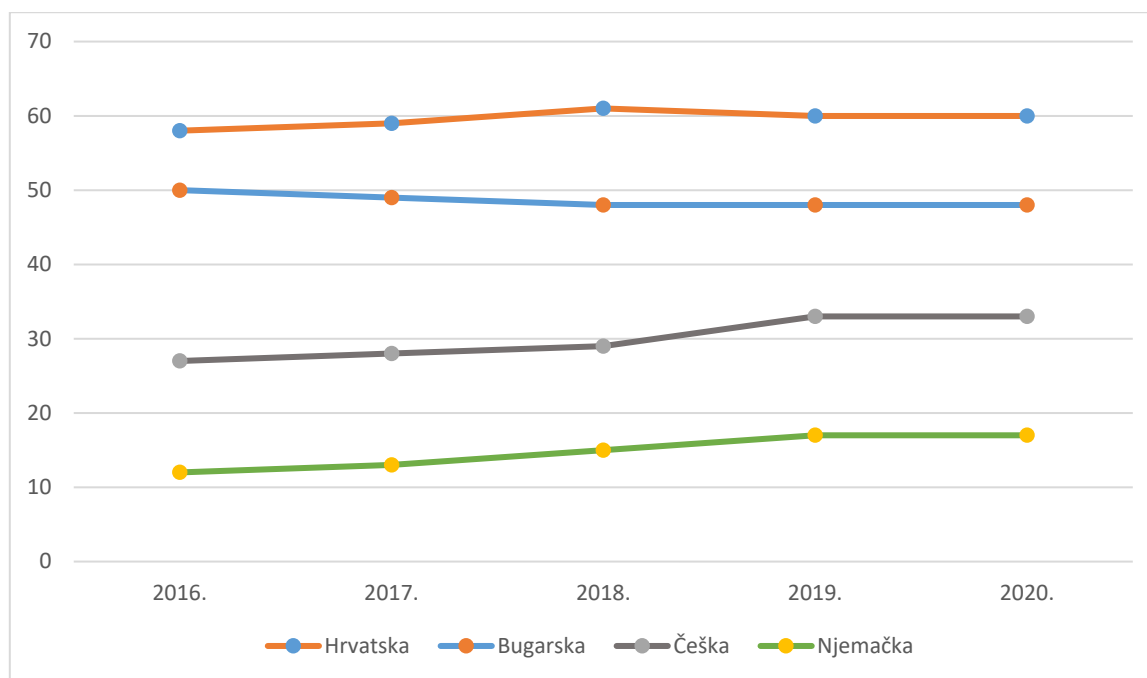

IZVOR: Prilagođeno prema UNDP; url.

Na prethodnom grafikonu vidljivi su indeksi obrazovanosti koji imaju uglavnom rastući trend, a taj trend je najvidljiviji do 2015. godine, izuzev Rumunjske. Rumunjska ima rastući trend samo u prve dvije promatrane godine te od tada bilježi padajući trend. 2018. godine je Rumunjska po indeksu obrazovanosti najgora od ostalih promatranih država, a 2008. godine je imala veći indeks od Bugarske i Hrvatske.

Na grafikonu broj 13 prikazana je globalna konkurentnost između Hrvatske, Bugarske, Češke i Njemačke.

Grafikon br. 13 – Usporedba globalne konkurentnosti RH s odabranim zemljama (2016.-2020.)

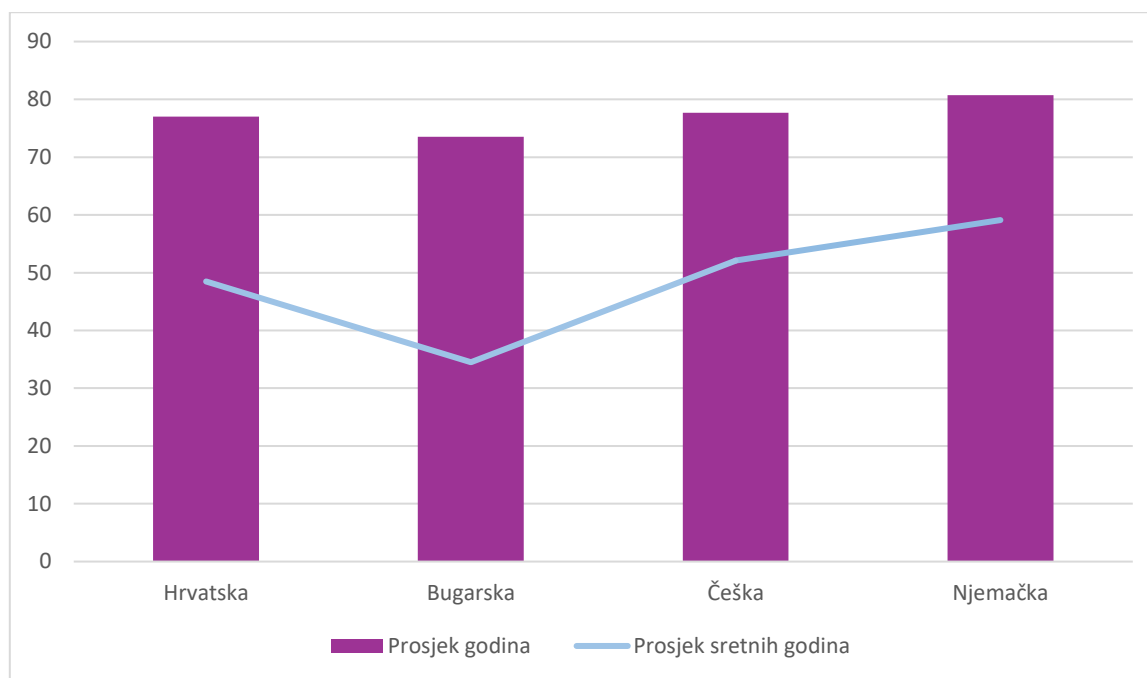
IZVOR: Prilagođeno prema Nacionalno vijeće za konkurentnost; url.

Ljestvica konkurentnosti IMD- a ne uključuje svake godine isti broj kriterija, ali njihovo mjerenje nam daje uvid u to koliko dobro zemlje upravljaju svojim resursima i kompetencijama. Na grafu je vidljivo da je od četiri promatrane države RH najgora, odnosno nalazi se pri kraju ljestvice koja se sastoji od 63 država. 2016. godine Hrvatska je bila na 58 mjestu, 2020. kao i 2019. zauzima 60. mjesto. Bugarska se u odnosu na 2016. godinu poboljšala za 2 mjesta te se nalazi na 48. mjestu. Češka se pogoršala u promatranom razdoblju te se 2020. nalazi na 33. mjestu. Njemačka se nalazi na najboljoj poziciji promatrajući gore navedene države, ali se također pogoršala u donosu na 2016. te 2020. godine ona zauzima 17. mjesto.

Na rezultate Izvješća globalne konkurentnosti iz 2019. godine uvelike je utjecala politička i ekonomska nesigurnost u Europi koju je izazvao BREXIT. Stoga europske zemlje nisu postigle značajnije pomake na ljestvici konkurentnosti.

Na grafikonu broj 14 nalazi se indeks sreće u razdoblju od 2010. do 2018. godine s istim državama kao i na prethodnom grafikonu.

Grafikon br. 14 – Usporedba indeksa sreće RH s odabranim zemljama EU (2010.-2018.)

IZVOR: Prilagođeno prema World Database od Happiness; url.

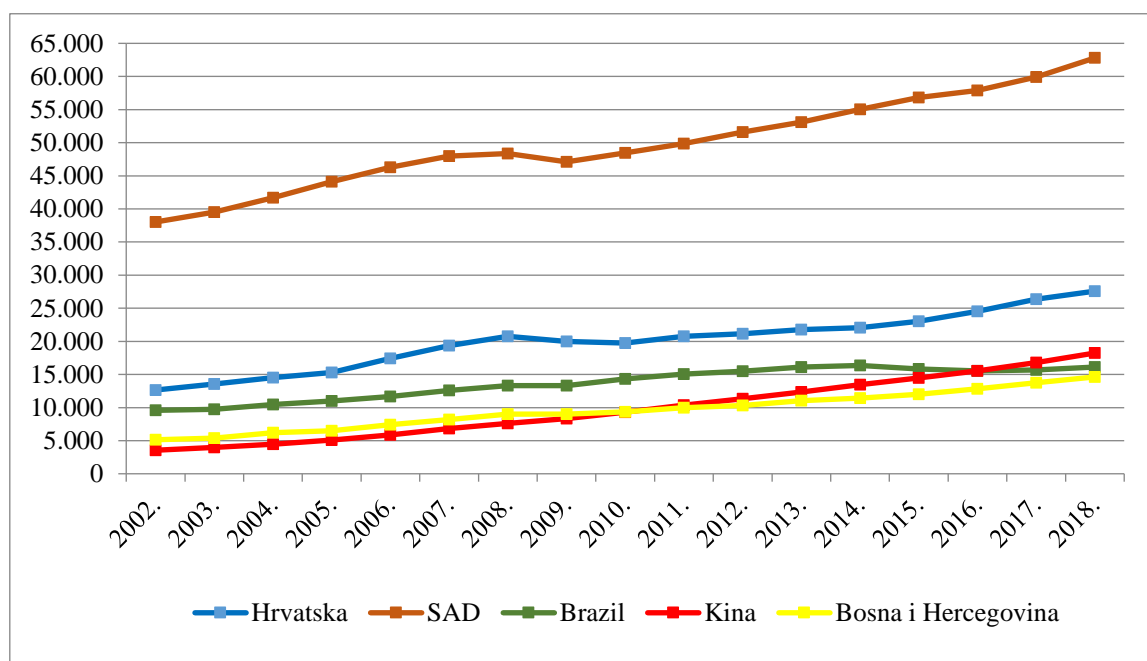
Na grafikonu broj 14 nalaze se četiri države u razdoblju od 2010. do 2018. godine s prosjekom srećnih godina u životnom vijeku. Prosjek životnog vijeka za razdoblje od 2010. do 2018. godine u RH je iznosio 77 godina, 48.5 godina sreće, tj. prosječna ocjena sreće je 6.3. Bugarska je država s manjim životnim vijekom od RH za 3.5 godine, ali s 14 godina manje sreće, te prosječna ocjena sreće je 4.7. Češka je u istom promatranom razdoblju imala prosjek godina 77.7, 3.6 godina sreće više od RH, te s prosječnom ocjenom od 6,7. Njemačka je u promatranom razdoblju imala životni vijek od 80.7 godina, 59.1 godina sreće, te je prosječna ocjena sreće iznosila 7.3.

4.2. Usporedba RH s trećim zemljama

U ovom podnaslovu su prikazani grafikoni BDP-a po stanovniku (po paritetu kupovne moći), anketna stopa zaposlenosti, anketa stopa nezaposlenosti, indeks ljudskog razvoja, indeks obrazovanja, indeks sreće i rang globalne konkurentnosti.

Na grafikonu br. 15 prikazan je BDP po stanovniku po PPP u američkim dolarima.

Grafikon br. 15 – Usporedba BDP-a *per capita* po PPP RH s odabranim trećim zemljama (2002.-2018.) (USD)

Izvor: Prilagođeno prema World Bank, url.

Na grafikonu br. 15 prikazan je BDP *per capita* (po paritetu kupovne moći). Uspoređujući Hrvatsku sa SAD-om, Kinom, Brazilom i Bosnom i Hercegovinom vidimo kako se BDP po stanovniku s 2008. godine na 2009. smanjio zbog utjecaja Svjetske krize. Jedino se na Kinu i BiH nije odrazila kriza kada je u pitanju smanjenje BDP-a *per capita* (PPP).

Kina je drugo po veličini gospodarstvo u svijetu. 2017. godine BDP u Kini je iznosio 12,24 bilijuna dolara, dok je u SAD-u, kao najvećem gospodarstvu u svijetu, BDP iznosio 19,39 bilijuna dolara. Ali uspoređujući BDP s brojem stanovnika, vidimo da SAD ima čak 40 000 USD po stanovniku više od Kine. Razlog toj razlici u BDP-u *per capita* (PPP) je taj što je SAD 2017. godine imao 325,7 milijuna stanovnika, a Kina čak 23,5 % više, odnosno 1,386 milijardi stanovnika.

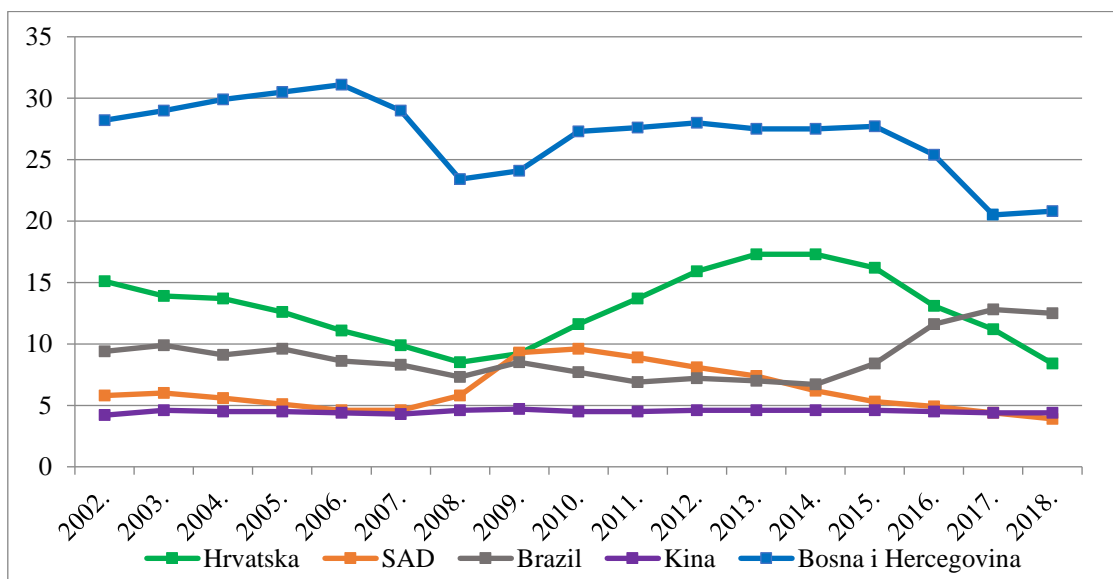
Brazil je sedmo gospodarstvo u svijetu po paritetu kupovne moći, 2017.godine je BDP iznosio 2,056 bilijuna dolara, a brojio je 209,3 milijuna stanovnika. Brazil je od 2016.godine u krizi zbog pada BDP-a za 3,5 % u odnosu na 2015.

Republika Hrvatska 2017.godine je brojila 4,24 milijuna stanovnika, a BDP je iznosio 54,85 milijardi USD. Bosna i Hercegovina je 2017. godine imala 3,507 milijuna stanovnika, a BDP je iznosio 18,17 milijardi USD.

Tako da uspoređujući RH s ova četiri gospodarstva, vidljivo je da BiH ima najlošije gospodarstvo, ali na grafu se čak nalazila iznad Kine u prvih nekoliko promatranih godina, a RH se nalazi iznad Brazila i Kine. RH ima daleko slabije gospodarstvo od Kine i Brazila ali omjer BDP-a i broja stanovnika joj omogućava da se na grafu BDP-a *per capita* (PPP) nalazi iznad njih.

Grafikon broj 16 prikazuje usporedbu anketne stope nezaposlenosti RH s odabranim zemljama od 2002. do 2018. godine.

Grafikon br. 16 – Usporedba anketne stope nezaposlenosti RH s odabranim trećim zemljama (2002.-2018.)

Izvor: Prilagođeno prema World Bank, url.

Na grafikonu br. 16 prikazana je anketna stopa nezaposlenosti u ukupnoj radnoj snazi od 2002. do 2018. godine. Kina je zemlja s najmanje oscilacija, u prikazanim godinama nije pala ispod 4,2 % niti se povećala iznad 4,7 % po anketnoj nezaposlenosti.

SAD 2007.godine ima anketnu stopu nezaposlenosti 4,6 %, 2010. 9,6 %, što znači da je kriza više nego udvostručila stopu nezaposlenosti.

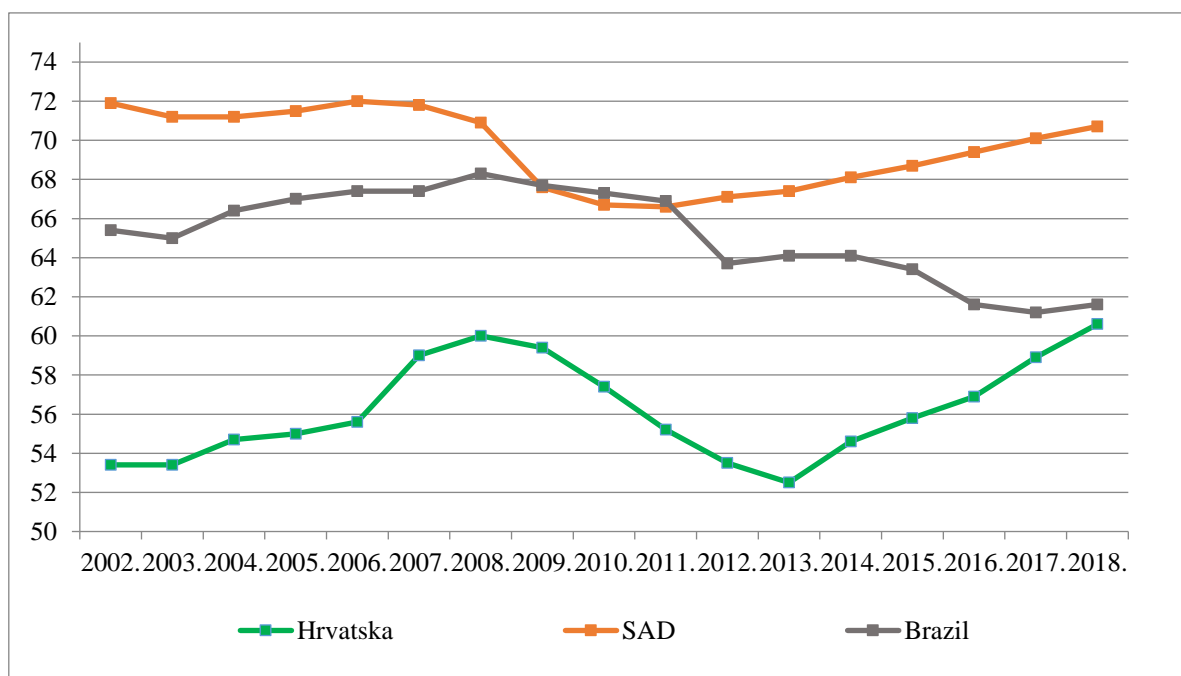
Brazil je 2003. godine imao anketnu stopu nezaposlenosti 9,9 % i od tada sve do 2016. godine stopa nije prelazila 10 %. 2016. ulazi u krizu i stopa nezaposlenosti je 11,6 %, sljedeće godine 12,8 %, a 2018. stopa polako pada te iznosi 12,5 %. Na Brazil prijelomna 2008. godina nije toliko utjecala kao pad BDP-a koji se odrazio u 2016. godini.

Hrvatska je u gotovo cijelom promatranom razdoblju imala anketnu stopu nezaposlenosti veću od prethodno 3 navedene države. 2002. godine stopa iznosi 15,1 %, pada sve do 2008. kada je iznosila 8,5 %. Hrvatskoj je izlazak iz krize potrajao nešto duže od ostalih zemalja te je anketna stopa nezaposlenosti rasla do 2014. godine kada je iznosila 17,3 %. Nakon punih 8 godina stopa pada ispod 10 %, te 2018. ona iznosi 8,4 %.

Bosna i Hercegovina je država s daleko najvišom anketnom stopom nezaposlenosti u prikazanom razdoblju. 2002. godine stopa iznosi 28,2 % i raste sve do 2006. kada je stopa iznosila čak 31,1 %. U dvije godine stopa je pala za 7,7 %, ali od 2008. do 2012. stopa ponovno raste. Od 2015. godine stopa pada, te 2018. ona iznosi 20,8 %.

Nakon usporedbe anketne stope nezaposlenosti dolazimo do grafikona broj 17 koji prikazuje usporedbu anketne stope zaposlenosti RH s odabranim trećim zemljama.

Grafikon br. 17 – Usporedba anketne stope zaposlenosti RH s odabranim trećim zemljama (2002.-2018.)

Izvor: Prilagođeno prema OECD, url.

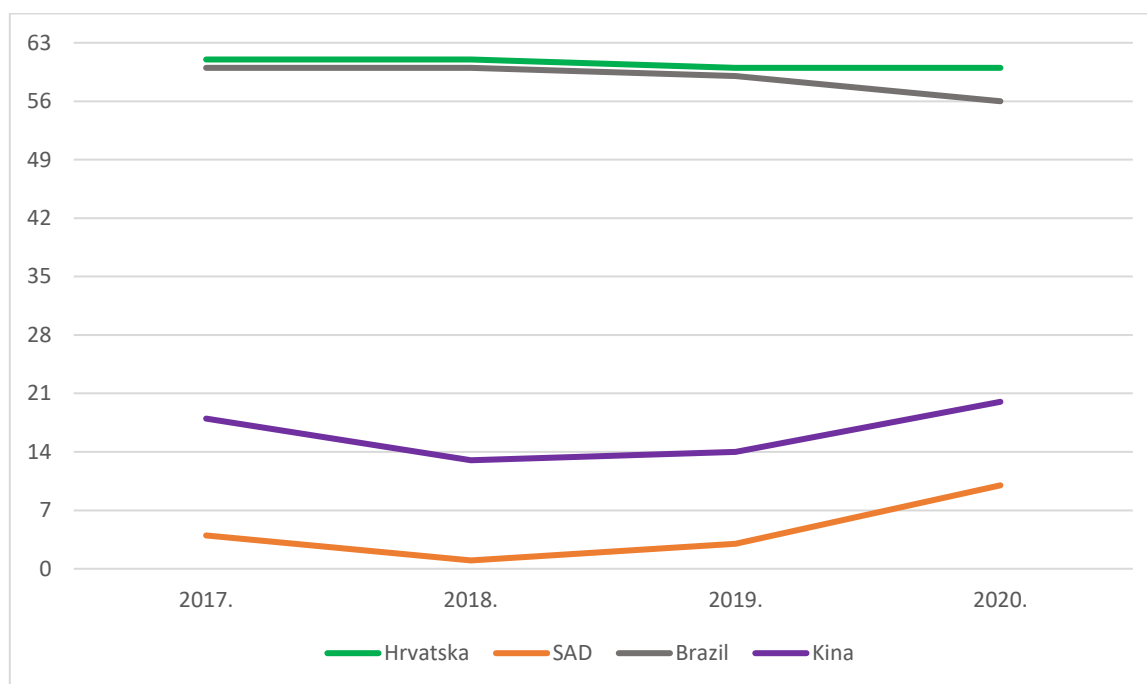
Na grafikonu br. 17 prikazana je anketna stopa zaposlenosti, odnosno postotak zaposlenih u stanovništvu od 15. do 64. godine starosti. Uspoređujući Hrvatsku s SAD-om i Brazilom vidljivo je da Hrvatska kroz cijelo navedeno razdoblje ima najmanju stopu zaposlenosti. Stopa varira kroz godine kao i kod druge dvije države. 2002. godine stopa je bila 53,4 %, ima rastući trend sve do 2008., od tad pada, te 2013. godine stopa iznosi 52,5 %. U sljedećih 5 godina stopa raste i 2018. je najviša u cijelom promatranom razdoblju Republike Hrvatske, te iznosi 60,6 %.

Brazil je 2002. godine imao stopu zaposlenosti 65,4 %, stopa lagano raste te 2008. ona iznosi 68,3 %. Od 2008. stopa uglavnom ima padajući trend, neznajno povećanje bilježimo 2013. godine kada se stopa povećala za 0,4 % u odnosu na 2012.

Država s najvećim gospodarstvom u svijetu, SAD, ima i najveću stopu zaposlenosti kroz gotovo cijelo promatrano razdoblje. 2002. godine stopa je iznosila 71,9 %, neznajne oscilacije bilježimo sve do 2008. kada je stopa iznosila 70,9 %. 2009. je stopa pala za 3,3 % i nastavlja blago padati u naredne dvije godine. 2012. godine se stopa povećala za 0,5 % u usporedbi s 2011. godinom, te od tada stopa lagano raste i 2018. ona iznosi 70,7 %.

Na grafikonu broj 18 nalazi se rang globalne konkurentnosti između RH, SAD-a, Brazila i Kine od 2017. do 2020. godine.

Grafikon br. 18 – Usporedba globalne konkurentnosti RH s odabranim trećim zemljama (2017.-2020.)

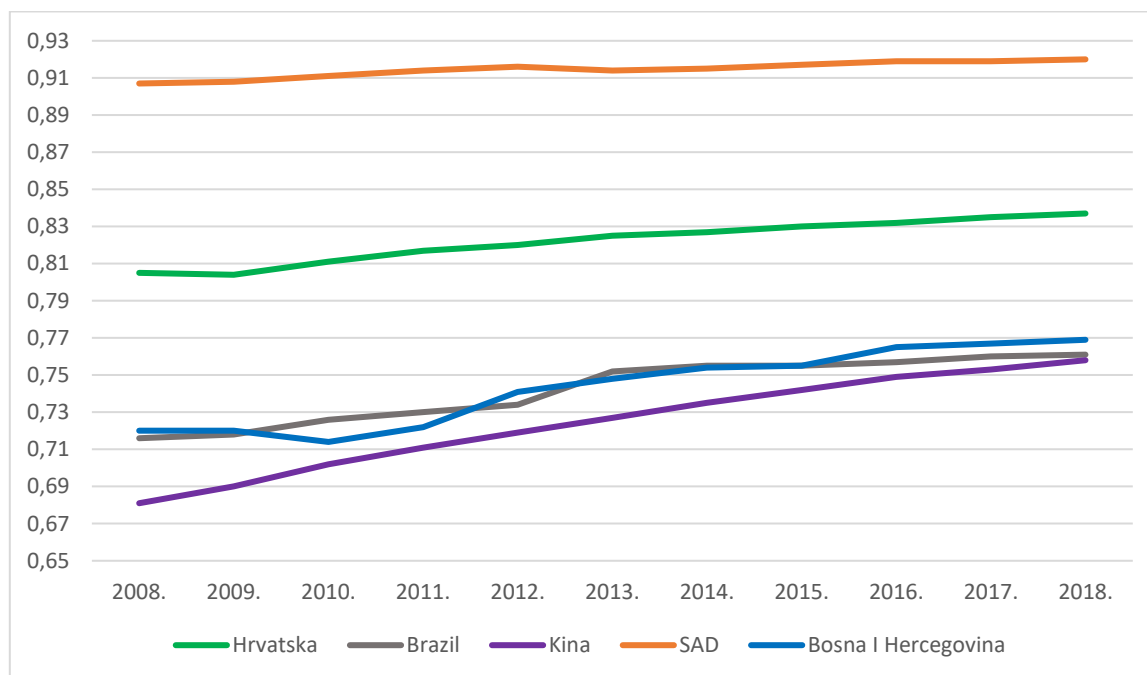

IZVOR: Prilagođeno prema Nacionalno Vijeće za Konkurentnost; url.

Na grafikonu broj 18 prikazana je globalna konkurentnost Hrvatske, Brazila, SAD-a i Kine. Hrvatska se nalazi pri kraju ljestvice te je najgora od preostale 3 države, iako joj je Brazil jako blizu. Hrvatska u prve dvije promatrane godine zauzima 61. mjesto, a Brazil 60., 2019. godine Brazil je na 59. mjestu, a 2020. na 56. mjestu. Hrvatska se također poboljšala ali samo za jedno mjesto te se ona 2019. i 2020. nalazi na 60. mjestu. Kina se 2019. godine nalazila na 18. mjestu, sljedeće godine je dosta napredovala te pala na 13. mjesto, ali 2020. se nalazi na 20. mjestu. SAD je najbolja država po konkurentnosti od gore navedenih, 2018. se nalazila na prvom mjestu, 2019. na 3., a 2020. je na 10. mjestu. I Kina i SAD imaju dosta velike oscilacije u konkurentnosti.

Nakon globalne konkurentnosti, na grafikonu broj 19, prikazani su indeksi ljudskog razvoja RH i odabranih tećih zemalja u razdoblju od 2008. do 2018. godine.

Grafikon br. 19 – Usporedba indeksa ljudskog razvoja RH s odabranim trećim zemljama (2008.-2018.)

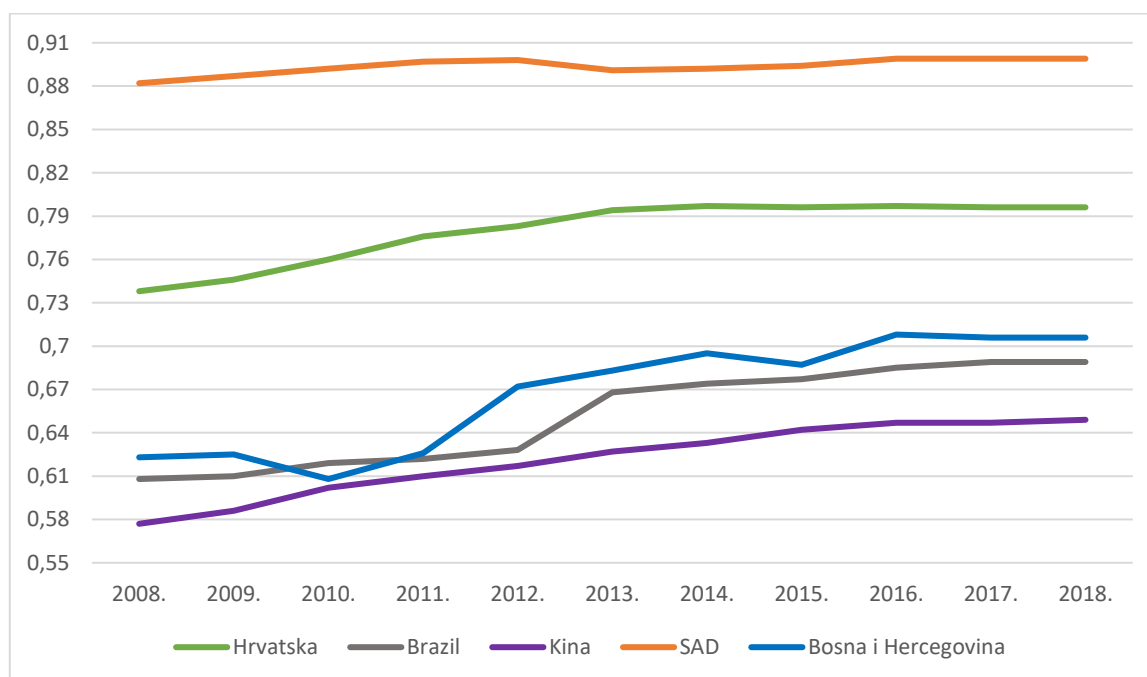

IZVOR: Prilagođeno prema United Nations Development Programme; url.

Na grafikonu broj 19 prikazani su indeksi ljudskog razvoja. Hrvatska se prema indeksu nalazi na 46. mjestu, a indeks od 2008. godine do 2018. ima uglavnom rastući trend i nalazi se u rangu vrlo visokog ljudskog razvoja. Od promatranih zemalja je samo SAD bolji, prema indeksu nije pao ispod 0,900 od 2008. do 2018. godine, te se nalazi na 15. mjestu. Bosna i Hercegovina kao i Brazil imaju najviše oscilacija kroz razdoblje, ali nisu pali ispod 0,700, te se uvrštavaju u zemlje visokog ljudskog razvoja. BiH se nalazi na 75. mjestu, a Brazil na 79. Kina ima kontinuirani rast, do 2010. je bila država srednjeg ljudskog razvoja, a od 2010. je u visokom, iako i dalje lošija od ostalih promatranih zemalja, nalazi se na 85. mjestu. Prema indeksu ljudskog razvoja Norveška zauzima prvo mjesto, od 2004. godine nije imala indeks manji od 0,900.

Na grafikonu broj 20 prikazani su indeksi obrazovanosti u istom periodu i uspoređujući iste države kao i na prethodnom grafikonu.

Grafikon br. 20 – Usporedba indeksa obrazovanosti RH s odabranim trećim zemljama (2008.-2018.)

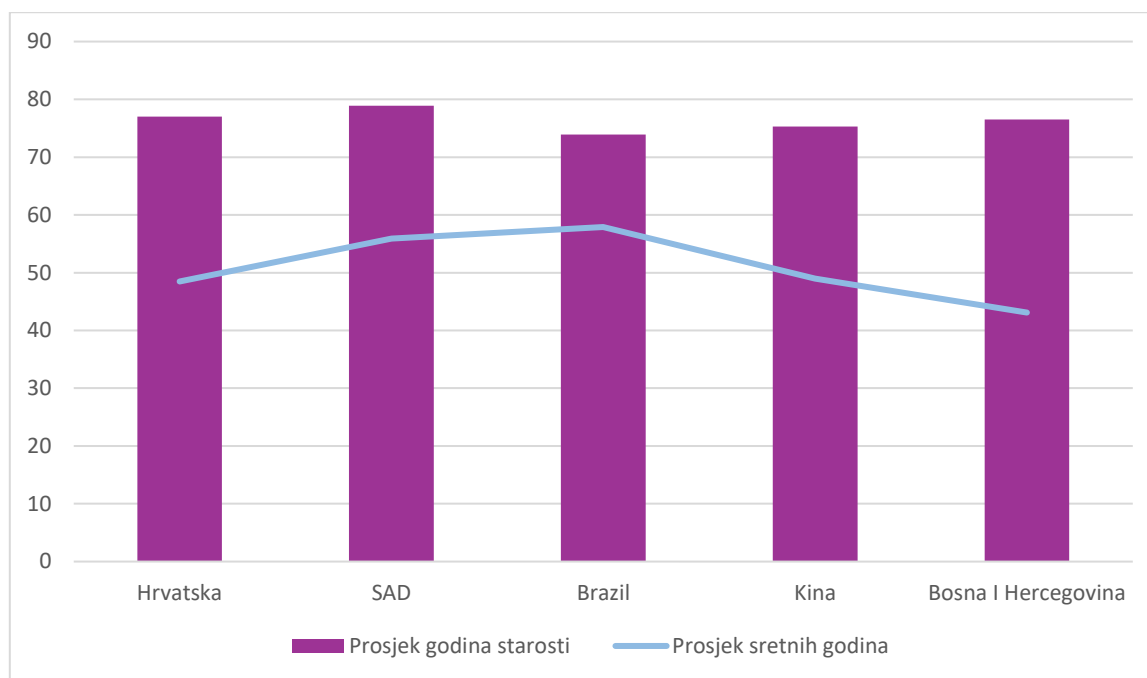

IZVOR: Prilagođeno prema UNPD; url.

Na grafikonu su vidljivi indeksi obrazovanosti u razdoblju od 2008. do 2018. godine. Hrvatska, Kina i Brazil imaju uglavnom rastući trend kroz cijelo razdoblje, od 2016. godine stagniraju ili se neznatno smanjuju. Hrvatska se po indeksu obrazovanosti nalazi iznad Brazila, Kine i BiH. Bosna i Hercegovina 2010. i 2015. godine bilježi pad te zbog toga su oscilacije veće, ali se ona u gotovo cijelom razdoblju nalazi iznad Brazila i Kine. Sad je najbolji od promatranih zemalja po indeksu obrazovanosti, 2012. godine je indeks iznosio 0,898 te pada, a indeks je veći tek 2016. godine kada iznosi 0,899 te ulazi u fazu stagniranja.

Na grafikonu broj 21 prikazani su indeksi sreće obuhvaćeni prosječnom ocjenom i godinama u razdoblju od 2010. do 2018. godine.

Grafikon br. 21 – Usporedba indeksa sreće RH s odabranim trećim zemljama (2010.-2018.)

IZVOR: Prilagođeno prema World Database od Happiness; url

U razdoblju od 2010. do 2018. godine RH je imala životni vijek od 77 godina, 48.5 godina sreće, te prosječnu ocjenu 6.3, na skali od 1 do 10. SAD je u istom razdoblju imao životni vijek duži za 1.9 godina, 7.4 godine sreće više, te ocjenu 7.1. Brazil, Kina i BiH su imali nešto kraći životni vijek od Hrvatske (ne ispod 73 godine), ali više godina sreće imaju i Brazil i Kina, Brazil čak 57.9 godina, te ocjenu 7.4, dok Kina 49 godina sreće i ocjenu 6.5. Bosna i Hercegovina je imala životni vijek kraći za pola godine od RH, 5.4 godina sreće manje, te ocjenu 5.2.

5. ZAKLJUČAK

Životni standard opisuje fizičko blagostanje skupine ili pojedinih osoba koje se mjere raznim pokazateljima. Jedne od najučestalijih pokazatelja su bruto nacionalni dohodak i dohodak po glavi stanovnika. BND uzima u izračun ukupne prihode ostvarene od ljudi i poduzeća, uključujući i prihode od ulaganja, bez obzira na to je li ostvaren u državi ili u inozemstvu. BND po glavi stanovnika je ništa drugo nego ukupan BND podijeljen sa stanovništvom, te što je BND po stanovniku veći prati tendencija duljeg životnog vijeka, više stope pismenosti i slično.

Bruto domaći proizvod je najčešća i najpoznatija mjera razvijenosti pojedinog gospodarstva. Može se mjeriti proizvodnim, potrošnim ili dohodovnim pristupom. Sva tri pristupa daju jednak rezultat, a svaki ima drugačiji pogled na BDP.

Analizirajući pokazatelje životnog standarda Republike Hrvatska možemo zaključiti kako se životni standard 2019. godine u odnosu na 2000. godinu dosta poboljšao. Prosječna mjesečna bruto i neto plaća se povećala za otprilike 80 %. Stopa nezaposlenosti (anketna i registrirana) dosta varira kroz razdoblje, ali u usporedbi 2000. godine s 2018. anketna stopa se smanjila za gotovo 10 %, dok se anketna stopa zaposlenosti povećala za 4,4 %. BDP po stanovniku se povećao za gotovo 140 %. BDP *per capita* na razini županija se povećao gotovo u svim županijama uspoređujući 2008. s 2017. godinom, pad je vidljiv samo u Virovitičko-podravskoj i Požeško-slavonskoj županiji. Promatrajući tablicu regionalne konkurentnosti županija koja je ostvarila jačanje, tj. pozitivan pomak za tri ili više mjesta je Koprivničko-križevačka, a županija koja je ostvarila slabljenje konkurentnosti 2013. godine u usporedbi s 2010. je Šibensko-kninska. Sve ostale županije osciliraju u rangu za jedno ili dva mjesta ili ostaju na istom rangu. Indeks ljudskog razvoja kao i indeks obrazovanosti ima uglavnom rastući trend te od 2015. godine stagnira. Prema indeksu sreće, u razdoblju od 2010. do 2018. godine, 63 % životnog vijeka stanovništvo je sretno.

Uspoređujući RH s Europskom Unijom, Češkom, Njemačkom i Bugarskom vidljivo je kako Hrvatska ima najmanju anketnu stopu zaposlenosti i najveću anketnu stopu nezaposlenosti uspoređujući 2018. godinu s 2003., što je negativan pokazatelj. Realni BDP po stanovniku u RH je manji od prosjeka EU, ali je ipak veći od Bugarske, iako moramo uzeti u obzir da Bugarska ima gotovo 70 % više stanovnika. Prosječna mjesečna bruto plaća najniža je u Bugarskoj kroz cijelo promatrano razdoblje (od 2003. do 2018. godine), a Češka i Hrvatska su podjednake u ovom pokazatelju. Jedino Njemačka od promatranih zemalja ima najbolje

pokazatelje životnog standarda i sva četiri analizirana pokazatelja u radu su daleko bolji od pokazatelja RH. Hrvatska se nalazi na 46. mjestu gledajući na indeks ljudskog razvoja, u području je vrlo visokog razvoja, te je bolja od Bugarske i Rumunjske, a Češka i Njemačka prednjače pred Hrvatskom. Indeks obrazovanosti raste u promatranim državama, izuzev Rumunjske. Bolji indeks obrazovanosti od RH ima Češka, Njemačka, ali i Bugarska od 2014. godine. Promatrajući globalnu konkurentnost Hrvatska je najgora od ostalih zemalja te se 2020. nalazi na 60. mjestu od svega 63. Prema indeksu sreće Bugarska ima najmanju ocjenu, kao i broj sretnih godina koji je 14 godina manji od RH ako usporedimo da je životni vijek u Bugarskoj manji samo za 3.5 godine. Njemačka ima životni vijek duži od RH za 3.7 godina, a broj sretnih godina je čak za 10.6 godina duži.

RH ima veći BDP *per capita* (PPP) od Kine, Brazila i BiH, iako Brazil i Kina imaju daleko veći BDP, ali i daleko više stanovnika. Kina je drugo najveće gospodarstvo na svijetu, tako da promatrajući anketnu stopu nezaposlenosti koja od 2002. do 2018. godine ne prelazi 5 % i nije začuđujuća zbog jakog i stabilnog gospodarstva. SAD je pak najveće gospodarstvo na svijetu ali u godinama Svjetske krize došlo je do velikog porasta nezaposlenosti. Zaključili smo već da je stopa nezaposlenosti u RH sve manja, što je pozitivan pokazatelj, no uspoređujući RH s Kinom i SAD-om stopa nezaposlenosti 2018. godine je veća za gotovo 4 %. BiH kroz cijelo promatrano razdoblje ima daleko veću stopu nezaposlenosti od svih zemalja. RH ima najmanju stopu zaposlenosti, uspoređujući je s trećim zemljama, što je također negativan pokazatelj. SAD prednjači kroz gotovo cijelo razdoblje. Brazil je pogodila kriza zbog naglog pada BDP-a tako da se stopa zaposlenosti u zadnjih nekoliko godina smanjuje, ali i dalje je veća od stope RH. Promatrajući globalnu konkurentnost SAD je 2018. godine bio na prvom mjestu, dok je RH bila na 61., Brazil na 60., a Kina na 10. mjestu. 2020. godine SAD i Kina su dosta nazadovale, dok se Hrvatska pomakla za jedno mjesto, a Brazil je došao čak na 56. mjesto. Gledajući indeks ljudskog razvoja jedino je SAD bolji od RH te se on nalazi na 15. mjestu, RH na 46., BiH na 75., Brazil na 79., a Kina na 85, od promatranih 189 ekonomija. Prema indeksu obrazovanosti, također je jedino SAD bolji od Hrvatske, u usporedbi s ostalim promatranim zemalja. SAD ima 1.9 godina duži životni vijek, ali 7.4 godine sreće više. Brazil, Kina i BiH imaju nešto manji životni vijek, dok su ocjene sreće kod Brazila i Kine dosta veće.

LITERATURA

Knjige:

1. Andabaka et. al. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Benić, Đ. (2016) *Makroekonomija*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Borozan Đ. (2019) *Makroekonomija*: 4. izmijenjeno izdanje. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
4. Delač, D. (2014) *Makroekonomija*. Zagreb: VERN d.o.o.
5. Družić et. al. (2003) *Hrvatski gospodarski razvoj*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Web stranice:

1. DZS, URL: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ (Pristup: 08.02.2020.)
2. HNB, URL: <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori> (Pristup: 22.02.2020.)
3. Eurostat, URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_10/ (Pristup: 03.03.2020.)
4. World Bank, URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD> (Pristup: 25.03.2020.)
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.U> (Pristup: 25.03.2020.)
5. OECD, URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=LFS_ (Pristup: 03.04.2020.)
6. United Nations Development Programme: URL: <http://hdr.undp.org/en/data> (Pristup: 20.06.2020.)
7. Nacionalno Vijeće za Konkurentnost: URL: <http://konkurentnost.hr/?s=globalna+konkurentnost> (Pristup: 21.08.2020.)
8. World Database of Happiness, URL: <https://worlddatabaseofhappiness.eur.nl> (Pristup: 22.06.2020.)

POPIS TABLICA I GRAFIKONA

TABLICA:

Tablica br. 1 - BDP <i>per capita</i> na razini županija RH 2008. i 2017. godine (HRK)	14
Tablica br. 2 - Rang regionalne konkurentnosti 2010. i 2013. godine	18
Tablica br. 3 - Poznati pokazatelji RH za izračun indeksa ljudskog razvoja	19

GRAFIKONI:

Grafikon br. 1 – Prosječna mjesečna bruto i neto plaća u RH (2000.-2019.)	11
Grafikon br. 2 - Registrirana i anketna stopa nezaposlenih u RH (2000.-2019.).....	12
Grafikon br. 3 - Anketna stopa zaposlenosti i nezaposlenosti u RH (2000.-2018.).....	13
Grafikon br. 4 - BDP po stanovniku u RH (2000.-2018.) (EUR)	15
Grafikon br. 5 - Rang konkurentnosti Hrvatske (2016.-2020.).....	16
Grafikon br. 6 - Indeks sreće (2007.-2019.).....	21
Grafikon br. 7 – Usporedba stope anketne zaposlenosti RH s odabranim zemljama (2003.-2018.).....	22
Grafikon br. 8 – Usporedba stope anketne nezaposlenosti RH s odabranim zemljama (2003.-2018.).....	24
Grafikon br. 9 – Usporedba realnog BDP-a po stanovniku RH s odabranim zemljama (2003. – 2018.) (EUR).....	25
Grafikon br. 10 – Usporedba analize prosječne mjesečne bruto plaće RH s odabranim zemljama (2003.-2018.) (EUR)	26
Grafikon br. 11 – Usporedba indeksa ljudskog razvoja RH s odabranim zemljama (2008.-2018.)	27
Grafikon br. 12 – Usporedba indeksa obrazovanosti RH s odabranim zemljama (2008.-2018.)	28
Grafikon br. 13 – Usporedba globalne konkurentnosti RH s odabranim zemljama (2016.-2020.)	29
Grafikon br. 14 – Usporedba indeksa sreće RH s odabranim zemljama EU (2010.-2018.)	30
Grafikon br. 15 – Usporedba BDP-a <i>per capita</i> po PPP RH s odabranim trećim zemljama (2002.-2018.) (USD)	31
Grafikon br. 16 – Usporedba anketne stope nezaposlenosti RH s odabranim trećim zemljama (2002.-2018.).....	32

Grafikon br. 17 – Usporedba anketne stope zaposlenosti RH s odabranim trećim zemljama (2002.-2018.).....	33
Grafikon br. 18 – Usporedba globalne konkurentnosti RH s odabranim trećim zemljama (2017.-2020.).....	35
Grafikon br. 19 – Usporedba indeksa ljudskog razvoja RH s odabranim trećim zemljama (2008.-2018.).....	36
Grafikon br. 20 – Usporedba indeksa obrazovanosti RH s odabranim trećim zemljama (2008.-2018.).....	37
Grafikon br. 21 – Usporedba indeksa sreće RH s odabranim trećim zemljama (2010.-2018.)	38

KRATICE

BND – bruto nacionalni dohodak

BDP – bruto domaći proizvod

BND po stanovniku – Bruto nacionalni dohodak po stanovniku

BND *per capita* – Bruto nacionalni dohodak po stanovniku

GNP – *engl. Gross national product*, hrv. BNP – bruto nacionalni proizvod

GDP - *engl. Gross domestic product*, hrv. BDP

DZS – Državni zavod za statistiku

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

ARS – Anketa o radnoj snazi

ILO – *engl. International Labour Organization*; Međunarodna organizacija rada

ln – prirodni logaritam

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Josipa Sadilek**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom **Usporedba dostignute razine životnog standarda u RH i odabranim zemljama** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 29. 06. 2020.

Ime i prezime studenta
